

Congresbundel
Impulsdag Roepingenpastoraat
‘Beter horen’

Utrecht, 7 november 2018

**Een gemeenschap die werk maakt van roeping, is een
gemeenschap die liefheeft, waar de liefde centraal
staat. In zo'n gemeenschap wil Christus present zijn
en met concrete mensen op weg gaan.**

drs. P. Kuipers,
voorzitter Interdiocesaan Roepingenoverleg
in: 'Gebeden om Roepingen' (Roepingenzondag 2019)

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Preek kardinaal Eijk	7
Voordracht mgr. Van den Hende	13
Best practices	36
Interview: plebaan Rolf Wagenaar	48
Interview: broeder Thomas Quartier OSB	56
Interview: Ellen Custers	64
Interview: Arnold Leeman	72
Interview: deken René Wilmink	80
Interview: zuster Wendelien	88
Interview: rector Patrick Kuipers	98
Praktische handreikingen	106
Colofon & contactgegevens	110

VOORWOORD

**door drs. P. Kuipers,
voorzitter Interdiocesaan Roepingenoverleg**

Het Interdiocesaan Roepingenoverleg (IRO) organiseerde op 7 november 2018 in Utrecht een landelijke impulsdag onder het motto 'Beter horen. De geloofsgemeenschap als omgeving om Gods roepstem te leren verstaan'. Doel van de bijeenkomst was het blijvend aandacht vestigen op het belang van roepingenpastoraal in parochies en religieuze gemeenschappen. De datum was niet toevallig gekozen: het was het Hoogfeest van Willibrord, patroonheilige van de Nederlandse Kerkprovincie. Tijdens deze dag wisselden de aanwezigen met elkaar van gedachten over hoe de roeping tot het priesterschap, het diaconaat en het religieuze leven gestalte kan krijgen in onze eigen kerkgemeenschap. Roepingenpastoraal is een verantwoordelijkheid voor ons allen, zo was op die zevende november de gedeelde overtuiging.

Na een plechtige Eucharistieviering in de St. Catharina-kathedraal met kardinaal Eijk als hoofdcelebrant, was er een inhoudelijk programma in de nabijgelegen Nicolaïkerk. Daar hield bisschop Van den Hende van Rotterdam (voorzitter Bisschoppenconferentie) een lezing, gevolgd door *best practices* door Michel Remery, zr. Madeleine Bouman (Missiezusters van het Kostbaar Bloed) en mgr. De Jong (hulpbisschop van Roermond). Minstens zo belangrijk was de onderlinge ontmoeting en uitwisseling over de zorgen en kansen die mensen in de eigen omgeving zien als het gaat om roepingen. In de pauzes en de afsluitende borrel was alle gelegenheid om die ervaringen te delen.

Over het belang van deze dag was iedereen het wel eens, spannend is dan het vervolg: hoe krijgen de opgedane inspiratie en nieuwe energie een plek in de eigen parochie of geloofsgemeenschap? De praktijk is vaak weerbarstig en de dagelijkse werkzaamheden nemen al snel bezit van de aandacht en de agenda. Deze congresbundel wil helpen om het enthousiasme gaande te houden. Dat is belangrijk, want 7 november werd klip en klaar dat aandacht geven aan roepingen in de parochies en religieuze gemeenschappen een permanente verantwoordelijkheid is, die onlosmakelijk is verbonden met het kerkelijk leven van iedere geloofsgemeenschap.

Deze bundel bevat daarom niet alleen de teksten die tijdens de impulsdag zijn uitgesproken, maar ook een aantal interviews met mensen uit de verschillende bisdommen en enkele kloosters. Uit hun praktijkverhalen blijkt hoe belangrijk permanente aandacht voor roepingen in de lokale geloofsgemeenschap is. Ook is een aantal tips op een rijtje gezet, waarmee mensen in de parochies concreet aan de slag kunnen om te werken aan de noodzakelijke klimaatsverandering die de Kerk nodig heeft: permanente aandacht voor roepingen.

Christus begon Zijn roepingenwerk met de vissers Petrus en Andreas, die hij aan het Meer van Galilea trof. Hij sprak hen aan en zei: "Komt, volgt Mij; Ik zal u vissers van mensen maken" (Mt. 4,19). Daarna volgden de andere apostelen en na hen nog vele anderen, door de eeuwen heen tot nu. Het is aan de Kerk om mensen te helpen ook in deze tijd en samenleving Gods roepstem te horen. We hopen dat deze bundel een bijdrage daaraan kan zijn.

PREEK

**door Willem Jacobus kardinaal Eijk,
aartsbisschop van Utrecht**

West-Europa, maar ook andere delen van de wereld, gaan gebukt onder een groot priestergebrek. Tevens zijn inmiddels de nodige religieuze instituten verdwenen als gevolg van gebrek aan roepingen. Priesters vertegenwoordigen Jezus in persoon, vooral bij het vieren van de Eucharistie, waarin de Heer werkelijk en persoonlijk onder ons en tot ons komt onder de gedaanten van brood en wijn. Diakens stellen op sacramentele wijze Jezus' dienstbaarheid tegenwoordig. En religieuzen herinneren ons door de beleving van de drie Evangelische Raden, armoede, kuisheid en gehoorzaamheid, en door hun gebed en hun werkzaamheden aan het doel waarvoor wij door God geschapen zijn: Zijn eeuwig Koninkrijk, dat overigens in deze wereld al begint. Kortom: priesters, diakens en religieuzen zijn onmisbaar voor de Kerk.

Je zou je kunnen afvragen: waarom zijn er zo weinig roepingen tot het priesterschap, het diaconaat en het religieuze leven? Dat heeft op de eerste plaats natuurlijk te maken met de diepe geloofscrisis die de Kerk sinds de jaren zestig van de vorige eeuw doormaakt.

Deze geloofscrisis was grotendeels het gevolg van de tweede factor: de huidige gesloten, hyper-individualistische en door en door seculiere cultuur waarin iedereen denkt zijn eigen religie en ethische waarden te bepalen. Alhoewel, men laat zich daarbij in feite – zonder zich daarvan bewust te zijn – leiden door de publieke opinie, de massamedia en de sociale media. Wee je gebeente als je daarvan af durft wijken, bijvoorbeeld

door openlijk katholiek te zijn. In deze cultuur, die helaas ook in de Kerk is binnengedrongen, zitten weinigen te wachten op de verkondiging van de leer van de Kerk. Een straatevangelist die in het Vondelpark in Amsterdam een voorbijganger aanklampie met de boodschap: "Weet u wel dat Jezus voor u aan het kruis is gestorven?", kreeg als antwoord: "Nou, knul, dat had van mij toch echt hoeven, hoor." Ik wil maar zeggen dat

priesters, diakens en religieuzen een verre van eenvoudige opdracht hebben te vervullen.

Een derde factor zijn ook de schandalen betreffende hoge en lage geestelijken die in de laatste jaren naar buiten komen. Dit is niet bevorderlijk voor een gezond roepingenklimaat. De menselijke kant van de Kerk laat het helaas vaak afweten, maar één ding staat vast: het Goddelijke aspect van de Kerk faalt nooit. De Heer is trouw en laat ons geen moment in de steek.

Zo heeft God mijn roeping tot het priesterschap gered door middel van de komst van een nieuwe pastoor in mijn geboortedorp Duivendrecht in 1969. Hij was een priester die het roer rechthield wat betreft zijn priesterschap, zijn gebedsleven en zijn trouw aan Christus en Zijn Kerk. En diezelfde houding bezielde zijn huishoudster. Terwijl op de middelbare school veel paters uittraden en er vanaf 1967 geen enkele catechese meer gaven, boden zij mij op geloofsgebied de houvast die ik nodig had. Velen hebben bij de ontdekking van hun bijzondere roeping en hun groei daarin heel veel te danken aan priesters, diakens en religieuzen, maar ook aan andere gelovigen die voor hen echte inspiratiebronnen waren.

In de eerste lezing hoorden we een wijze raad uit de brief aan de Hebreeënen:

"Gedenkt uw leiders die u het eerst het woord van God verkondigd hebben. Haalt u weer hun leven en de afloop van hun leven voor de geest; neemt een voorbeeld aan hun geloof" (Hebr. 13,7).

Dat zullen alle priesters, diakens en religieuzen doen als zij terugdenken aan de degenen die hen hielpen hun roeping te ontdekken en te behouden. Vandaag op dit Hoogfeest van de H. Willibrord, de patroon van de Nederlandse Kerkprovincie, gedenken we in het bijzonder degenen die ons het eerst het Woord van God verkondigd hebben en zo van het duister tot het licht brachten. Willibrord maakte samen met elf gezellen vanuit Engeland de oversteek naar Nederland en kwam in 690 waarschijnlijk in Katwijk aan Zee aan land. Hij was overigens niet de eerste geloofsverkondiger in ons land. Dat was Sint-Servatius, die in de 4de of 5de eeuw te Maastricht het christelijk geloof verkondigde. Dit moet ik er wel bij vertellen. Anders heb ik straks na de H. Mis gelijk een paar Limburgse tanden in mijn nek. En toen Willibrord in Utrecht begon was

er al een kerkje, de Salvator-kerk, die nog uit de tijd van de Romeinen dateerde. Maar de Romeinen missioneerden vooral in de steden. Het waren Willibrord met zijn gezellen die in grote delen van Nederland, België en Luxemburg ook op het platteland het christelijk geloof hebben gebracht. En op het platteland woonden toen de meeste mensen.

Daarbij overkwam hun hetzelfde als de apostelen. Het Evangelie vertelt hoe de apostelen door Jezus worden uitgezonden: zij zullen onder meer "slangen opnemen" en "dodelijk vergif" moeten drinken. Daarmee bedoelt Jezus dat ze bij de verkondiging van Zijn Evangelie heel wat gevaren moeten trotseren en obstakels overwinnen. Maar ze doen dat "in Zijn Naam." Daarom kunnen ze rekenen op Zijn onmisbare genade en kracht.

Zoals de Hebreeënbrief zegt, kunnen we veel leren van onze eerste geloofsverkondigers. Met name kunnen we veel leren van hun spiritualiteit. Hoe kwamen deze Angelsaksische monniken ertoe ja te zeggen op Christus' roepstem om hier in Nederland onder barre en moeilijke omstandigheden Zijn Evangelie te verkondigen? Want we waren toen al een tamelijk halsstarrig en voor het Evangelie weinig toegankelijk volkje.

Deze monniken hadden als ideaal letterlijk te leven zoals Jezus, die geen steen had om zijn hoofd op neer te leggen (Mat. 8,20). En zoals de apostelen. Zonder vaste woon- en verblijfplaats trokken ze rond van stad naar stad en dorp naar dorp, in de hoop daar te worden toegelaten en aanhoord. Ze wilden uitdrukkelijk evenals Jezus en de apostelen een 'peregrinus' zijn, een Latijns woord voor 'vreemdeling'. Ons woord pelgrim is ervan afgeleid. Daarom verlieten ze hun kloosters in hun veilige vaderland en waagden bij ons als vreemdelingen hun leven om ons tot de Drie-Ene God

te brengen. En maar al te vaak werden ze als ongewenste vreemdelingen bejegend en verdreven van de kloosters die ze stichtten ter ondersteuning van de missionering, vooral door de koning van de Friezen, Radboud. Overigens moet u bij Friezen niet alleen denken aan de inwoners van Friesland. Friezen waren toen alle inwoners van Noord-Nederland en West-Vlaanderen. Maar Willibrord, zijn gezellen en hun opvolgers hielden vol. En in de loop van enkele eeuwen wisten ze van ons land het christelijke land te maken dat het sindsdien tot ruim een halve eeuw geleden ook is gebleven.

Wat kunnen wij van hen leren? Om ons evenals Jezus en de apostelen en evenals Willibrord en de zijnen te wagen in een kille seculiere samenleving, die ons maar als rare vreemdelingen beschouwt. En dat zonder de beschutting van de grote christelijke structuren die Willibrord en zijn gezellen nog niet hadden en wij thans grotendeels kwijtgeraakt zijn.

Dit geldt voor alle katholieken. Het geldt in het bijzonder voor onze priesters, diakens en religieuzen. Bidden we op voorspraak van Willibrord dat Christus jonge mensen roept om Hem als 'vreemdeling', in het bijzonder als priester, diaken of religieus, te volgen in de huidige maatschappij. En om te streven naar zuiverheid in de Kerk, waardoor deze een veilig huis van God op aarde wordt waar we het Evangelie geloofwaardig kunnen verkondigen. Bidden we tevens dat zij de moed en de kracht krijgen om evenals onze eerste geloofsverkondigers bijna onneembare hordes te nemen. Om ondanks alle mogelijke tegenstand die zij daarbij ondervinden in hun roeping te kunnen volharden. Amen.

VOORDRACHT

**door mgr. J.H.J. van den Hende, bisschop van Rotterdam
en voorzitter Nederlandse Bisschoppenconferentie**

[1] Beter horen

'Beter horen' is het motto van de uitnodiging om vandaag samen in de Nederlandse Kerkprovincie op het hoogfeest van haar patroonheilige, St. Willibrord, na te denken over het belangrijke onderwerp van de roeping. Ik moet u eerlijk bekennen dat ik bij het thema 'beter horen' eerst moest denken aan een televisiereclame over gehoorapparaten, met 'beter horen' als een gezongen slogan. Zo zie je maar, hoe sterk een commerciële kernboodschap meteen kan doorklinken en onverbiddelijk de nodige associaties oproept.

In de commercial beter horen worden technische mogelijkheden aangeprezen die je gehoorvermogen kunnen ondersteunen of versterken, wanneer je op gevorderde leeftijd ontdekt dat je gehoor minder goed wordt of zelfs problematisch. In de commercial zie je mensen met gehoorproblemen die bedrukt een winkel inlopen, om later met een aangemeten gehoorapparaat weer stralend naar buiten te komen: beter horen.

Echter, je hoeft geen gehoorspecialist te zijn om te weten dat horen niet alleen een technisch verhaal is. Horen is niet alleen een kwestie van het aanschaffen van een apparaat. Ik heb gehoord dat in menig huis wel eens het gehoorapparaat wordt uitgezet als men het praten met elkaar moe is. Goed horen is meer dan een technisch verhaal, horen is niet alleen een kwestie van de oren.

In verband met het onderwerp roeping zal het u niet verwonderen dat ook roeping en de beantwoording ervan niet alleen een kwestie is van de oren. Immers, ben je wel in staat om te horen wanneer je hart gesloten is? Kun je wel echt horen wanneer je geen contact wilt maken? Kun je wel horen als je afstand houdt of wanneer je je zelfs verder verwijdt? Ben je wel in staat tot horen als je met je gedachten heel ergens anders bent?

Wanneer het gaat om roeping, is horen niet louter een kwestie van techniek, niet alleen iets van de oren. Het gaat om heel de mens die wordt aangesproken door God. Roeping heeft te maken met het leven in geloof. Het is daarom niet zonder reden om in het kader van deze voordracht eerst te rade te gaan bij de *Catechismus van de Katholieke Kerk* (CKK). De CKK is bij uitstek een geloofsboek.

[2] Catechismus van de Katholieke Kerk (CKK)

De apostolische constitutie van paus Johannes Paulus II bij de publicatie van de CKK stelt dat de CKK gegeven is als authentieke referentietekst ten dienste van het onderricht van de katholieke leer.¹ Ook is de CKK bedoeld voor alle gelovigen die meer willen weten over de rijkdommen van ons geloof en als steun in de oecumenische contacten.² Tevens is de CKK een aanbod voor iedere mens die rekenschap vraagt van de hoop die in ons als christenen leeft en die wil weten wat de RKK gelooft. In dit kader heeft het begrip roeping een plaats in de CKK.

In de Nederlandse editie van de *Catechismus van de Katholieke Kerk*³ bevat het thematisch register overigens een klein aantal verwijzingen waar het gaat om de term roeping. In de Franse editie bijvoorbeeld wordt in het register onder het woord 'vocation' naar een veel groter aantal teksten verwezen.⁴

Meteen in de eerste artikelen, in de inleiding van de CKK, komt het onderwerp roeping ter sprake, kort en bondig. God heeft uit goedheid de mens in vrijheid geschapen, om de mens te laten delen in zijn leven. Daarom nadert God altijd en overal tot de mens. Hij roept de mens, biedt hulp om Hem te zoeken, te kennen en met al zijn krachten lief te hebben.

Ondanks de zonde van de mensen die verdeelt en verwijdering brengt, nodigt God uit tot de eenheid van Zijn gezin, de Kerk. Daarom heeft Hij in de volheid van de tijd Zijn Zoon gezonden als Verlosser en Redder. In Hem en door Hem roept God de mensen op om Zijn aangenomen kinderen te worden in kracht van de Heilige Geest, om zo deel te krijgen aan Gods leven (artikel 1).

Degenen die met Gods hulp de uitnodiging van Christus hebben ontvangen en er in vrijheid op hebben geantwoord,

zijn op hun beurt ertoe aangezet om overal ter wereld de Blijde Boodschap te verkondigen (artikel 3).

Enerzijds is de roeping van God een geschenk, een gave van Gods kant dat Hij ons roept, zich met liefde aan ons bekend maakt. Anderzijds is roeping ook een opdracht en een verantwoordelijkheid om de roep van de Heer verder te verspreiden en te delen. Dat geldt in de eerste plaats voor de eerste leerlingen van Christus, de apostelen, en hun opvolgers (het bewaren van de schat van de Blijde Boodschap), en het geldt voor alle gelovigen (de schat door te geven).

Artikel 3 van de CKK sluit in dit licht af met de woorden: "Alle gelovigen zijn geroepen om de schat van geslacht tot geslacht door te geven door het geloof te verkondigen en het te beleven in een broederlijk delen en het te vieren in liturgie en gebed."

Hiermee zet meteen de CKK ook zichzelf op de kaart als instrument om de Kerk in al haar geledingen inhoudelijk behulpzaam te zijn bij de vervulling van haar roeping.

De CKK verwijst hierbij naar Handelingen 2, 42: "Zij legden zich ernstig toe op de leer van de apostelen, bleven trouw aan het gemeenschappelijk leven en ijverig in het breken van het brood en het gebed."

Wanneer de CKK spreekt over uitnodiging en roeping, over gave en opgave – en met dit onderwerp als het ware meteen met de deur in huis valt – dan put de CKK aangaande dit onderwerp zowel uit de heilige Schrift, alsook uit de documenten van de Kerk.

Nu wij samen nadenken over het onderwerp roeping, wil ik in navolging van de CKK in het kader van deze voordracht

in kort bestek stilstaan bij de heilige Schrift en bij een aantal kerkelijke documenten waar het gaat om roeping.

[3] Roeping in het licht van de heilige Schrift

Wanneer het in de heilige Schrift gaat om roeping, dan gaat het om een specifieke betrekking tussen God en mens.⁵ Het gaat dan om een concreet initiatief van de kant van God die zich aan de mens bekend maakt, die bevrijdt maar die ook eisend kan zijn.

Vaak heeft geroepen worden te maken met gezonden worden in de Naam van de Heer.

Een belangrijk voorbeeld in het Oude Testament is de ontmoeting tussen de Heer en Mozes. Exodus 3, 10-15: "Ga er dus heen. Ik zend u naar Farao. Gij moet mijn volk [...] bevrijden."

In de loop van de heilsgeschiedenis van God en de mensen worden enerzijds afzonderlijke personen geroepen door de Heer, anderzijds roept de Heer Zijn volk Israël als geheel ten dienste van Zijn plan in de wereld.

Waar het gaat om de roeping van verschillende afzonderlijke personen, kunnen we naast Mozes ook denken aan Gideon, Samuel, Jeremia, Ezechiël en anderen.

De Heer roept hen en neemt hen voor kortere tijd of levenslang in dienst met een opdracht, met een mandaat. Geroepen worden door de Heer om daadwerkelijk gezonden te worden door de Heer.

In het Oude Testament zijn markante momenten te noemen. Ik denk aan de profeet Jesaja die uiteindelijk antwoordt: "Hier

ben ik, zend mij" (Jes. 6, 1-13). Ik denk ook aan de profeet Jeremia, wanneer de Heer het woord tot hem richt en zegt: "Voordat Ik u in de moederschoot vormde, koos ik u uit [...] als profeet voor de volken heb Ik u aangewezen" (Jer 1, 1-10).⁶

De beschrijving van een dergelijke roeping kent meerdere elementen: (a) de Heer gaat in op de voorliggende noodsituatie; (b) de Heer verleent een opdracht en een zending; (c) de geroepene bedenkt zich of heeft tegenwerpingen; (d) God verzekert de geroepene van Zijn hulp en bevestigt dit met een teken.

Fundament van de roeping is het uitdrukkelijke woord van God. Het laat zien dat het niet op de eerste plaats gaat om de eigen wil of de opleiding van de geroepene. Het is Heer die de geroepene (om)vormt tot bode. Voor de geroepene komt het erop aan om te luisteren naar het woord des Heren, het lijden uit te houden, en tot een leven te komen dat in overeenstemming is met de boodschap, een transparantie van boodschap en bode.

Zoals gezegd, God roept afzonderlijke personen, maar ook Zijn volk als geheel.

In het Nieuwe Testament lezen we dat Jezus Christus gezonden is door de Vader. Echter, van een roeping zoals hiervoor beschreven is geen sprake. Vanuit Zijn unieke verhouding tot de Vader treedt Jezus juist naar voren als degene die roept.

Jezus roept Zijn leerlingen heel persoonlijk, maar tegelijkertijd is de boodschap van het koninkrijk ook gericht tot allen. Het initiatief van de roeping gaat uit van de Heer, wanneer Jezus hen ontmoet tijdens de uitoefening van hun beroep.

In de beschrijving van het moment van de roeping springen de woorden 'meteen' en 'terstond' in het oog. Wanneer Jezus roept, gaat het om een binding van de geroepene aan de persoon van Jezus en aan Zijn boodschap. Het navolgen van Jezus is verbonden met het verkondigen van die boodschap en de zending om dit te doen.

Het gaat erom dat de apostelen als leerlingen de boodschap van Christus in hun eigen leven aannemen/opnemen en vervolgens door hun missionaire dienstwerk/hun zending in dienst van de Heer het Evangelie verspreiden, en het met de hulp van de Heer mogelijk maken dat ook anderen deel krijgen aan de Blijde Boodschap, opdat allen zich aansluiten.

Eenmaal in de dienst van de Heer, legt de apostel Paulus de nadruk op zijn roeping als genade.⁷ Het gaat erom in genade trouw te blijven aan de ontvangen roeping, aan de opdracht van de verrezen Heer.

In het licht van de heilige Schrift is het duidelijk dat God doorheen de geschiedenis de mens roept.

[4a] Roeping in het licht van een aantal kerkelijke documenten

In de CKK staat in de eerste sectie over de geloofsbelijdenis, als titel van het eerste hoofdstuk: De mens is bekwaam om aangesproken te worden door God. De CKK (artikel 27) stelt dat de mens als religieus wezen, gemaakt naar Gods beeld en gelijkenis, verlangt naar God: "Het verlangen naar God is gegrift in het hart van de mens, want de mens is door en voor God geschapen."

Hier citeert de CKK uit de pastorale constitutie van het Tweede Vaticaans Concilie over de Kerk in de wereld van deze tijd, *Gaudium et Spes* (vreugde en hoop) uit 1965, namelijk:

“De diepste grond van de menselijke waardigheid is gelegen in de roeping van de mens tot gemeenschap met God. Reeds vanaf zijn geboorte wordt de mens uitgenodigd tot een dialoog met God (*ad colloquium cum Deo*): immers, de mens bestaat alleen, doordat hij door God uit liefde is geschapen en door God altijd uit liefde in stand wordt gehouden; de mens leeft niet volledig volgens de waarheid, als de mens die liefde niet vrijwillig erkent en zich niet aan zijn Schepper toevertrouwt” (GS 19).

En de CKK (artikel 28) citeert uit het boek Handelingen: “Hij (God) is niet ver van ons. Want door Hem hebben wij het

leven, het bewegen en het zijn.” Het zijn woorden uit de toespraak van de apostel Paulus op de Areopagus in Athene (Hand. 17, 27-28).

Wanneer het gaat om de mens die geroepen wordt door God, dan zijn de woorden van *Gaudium et Spes* zeer indringend. Ik citeer: “Reeds vanaf zijn geboorte wordt de mens uitgenodigd tot een dialoog met God (*ad colloquium cum Deo*).”

Het is de grondovertuiging van de constitutie *Gaudium et Spes* dat heel de mensheid geroepen is tot gemeenschap met God. Dit bepaalt ook haar visie op de opdracht van de Kerk in de wereld, over de aanwezigheid en activiteit van de Kerk in de wereld. In de woorden van *Lumen Gentium*, de dogmatische constitutie van Vaticanum II over de Kerk: de Kerk als teken en instrument van de innige vereniging met God en van de eenheid van heel het menselijk geslacht (art. 1).

[*] Intermezzo: Sint Willibrord

In dit verband wil ik een moment stilstaan bij de heilige wiens hoogfeest wij vandaag vieren in de Kerk.⁸ Hij is de patroonheilige van de Nederlandse Kerkprovincie. Als Angelsaksische monnik is Willibrord vanaf zijn jongste jaren gevormd in het monastieke leven, gevoed door het woord van God in stilte en studie. In het klooster, dat wil zeggen in de gemeenschap van de Kerk, heeft Willibrord Christus leren kennen en zijn roeping kunnen ontvangen en verstaan.

Als monnik wist hij zich geroepen tot missionaire arbeid in den vreemde. Hij onderneemt heel bewust zijn missiereizen als pelgrim in dienst van de Heer (*peregrinari in Domino*).

Geroepen door de Heer en Zijn Evangelie, ziet Willibrord het als missionaire opdracht om op zijn beurt anderen te roepen

tot de navolging van Christus, teneinde op hun beurt deel te krijgen aan het leven van de Heer.

Uit eigen ondervinding weet Willibrord dat de Heer Jezus je uitnodigt en roept om je leven steeds meer aan God toe te vertrouwen en te bouwen op Zijn liefde.

Als pelgrim in den vreemde omwille van de Heer, gaf Willibrord gehoor aan de roeping van de Heer. En in Jezus' Naam bracht Willibrord het Evangelie aan mensen in onze streken, in de overtuiging dat zij ten diepste in staat zullen zijn om de roepstem van de Heer te verstaan.⁹

In nomine Dei feliciter, schreef Willibrord: 'in naam van God gelukkig'. Zo staat de monnik-missionaris Willibrord met heel zijn persoon in de apostolische traditie van de Kerk, dat wil zeggen door het geloof aan te nemen, het te bewaren en door te geven.

In de woorden van de CKK (om de navolging van toen en nu maar eens met elkaar te verbinden) vereren wij St. Willibrord als degene die met Gods hulp de uitnodiging van Christus heeft ontvangen en er in vrijheid op heeft geantwoord, en die op zijn beurt ertoe is aangezet om de Blijde Boodschap te verkondigen.

Duidelijk is dat het missioneringswerk van Willibrord geen opdracht was voor één persoon, los van anderen. Willibrord had metgezellen en medewerkers. De missionaire roeping van de missionaris Willibrord is ingebed in de Kerk als gemeenschap van geroepen, bestaande uit mensen die in geloof deel mogen hebben aan de ene zending die Christus aan de Kerk heeft toevertrouwd.

In dit besef reisde Willibrord naar Rome om zijn werk als missionaris in verbondenheid met paus Sergius, in en vanuit de gemeenschap van de Kerk te kunnen verrichten.

[4b] Terug naar een aantal documenten van de Kerk

Zoals gezegd, het is de roeping en de zending van de Kerk om het werk van Christus voort te zetten in kracht van de Heilige Geest: getuigen van de waarheid (Joh. 3, 17; 18, 37), redden in plaats van oordelen (Mt. 20, 28), dienen in plaats van gediend worden (Mc. 10, 45).

In de woorden van *Gaudium et Spes* (1965) is het de roeping en de zending van de Kerk, iedere tijd opnieuw, om de mensheid ervan te overtuigen dat God de wereld uit liefde geschapen heeft en in stand houdt, dat de wereld weliswaar door de macht van de zonde (*potestas maligni*) is geraakt en geschaad, maar dat door de kruisdood en verrijzenis van Christus de macht van de boze is gebroken. In het licht van de verlossing kan de wereld worden omgevormd volgens de bedoelingen die God met de wereld en de mensheid heeft, om de voltooiing te kunnen bereiken.

Zoals *Gaudium et Spes* spreekt over de roeping en zending van de Kerk in de wereld, spreken andere documenten van het Tweede Vaticaans Concilie over de roepingen binnen de gemeenschap van de Kerk, juist met het oog op haar roeping en zending naar buiten.

In dit kader staat de dogmatische constitutie over de Kerk van het Tweede Vaticaans Concilie, getiteld *Lumen Gentium* (Licht van de Volkeren) uit 1964, stil bij de roeping en taak van het gewijde ambt in de Kerk in relatie tot het gemeenschappelijk priesterschap van de gelovigen.

Ik citeer: "Het gemeenschappelijk priesterschap van de gelovigen en het ambtelijk priesterschap zijn naar aard en in rangorde van elkaar verschillend, maar ze zijn op elkaar aangewezen" (art. 10).

In de Kerk als gemeenschap van geroepenen hebben de gewijde bedienaren een eigen roeping en taak, en ook de gelovigen hebben hun eigen roeping en taak als gedoopten.

In de woorden van de dogmatische constitutie *Lumen Gentium*: "De ambtelijk priester, door de gewijde macht waarover hij beschikt, vormt en bestuurt het priesterlijk volk; in de persoon van Christus voltrekt hij het eucharistisch offer en in naam van geheel het volk draagt Hij het aan God op. De gelovigen, van hun kant, doen door hun koninklijk priesterschap actief mee in de aanbieding van de eucharistische offergave. Zij oefenen het verder uit in het ontvangen van de sacramenten, in het gebed en de dankzegging, in het getuigenis van een heilig leven, en in de onthechting en de daadwerkelijke liefde" (art. 10).

In verschillende documenten van het Tweede Vaticaans Concilie komt de specifieke roeping van het ambtelijk priesterschap ter sprake, alsook de roeping tot het religieuze leven en de missionaire roeping. Er is tevens aandacht voor het huwelijk: voor het huwelijk als sacrament, voor de roeping tot het huwelijkse leven alsook voor het gezin als plaats waar samen gebeden wordt tot de Heer om specifieke roepingen.

In de gemeenschap van de Kerk waarin de verschillende roepingen een plaats hebben, en waarin het ambtelijk priesterschap (op grond van de wijding) en het gemeenschappelijk priesterschap (op grond van het doopsel) beide hun oorsprong hebben in Christus, is duidelijk dat ook het

bidden om roepingen deel uitmaakt van de vitaliteit van de Kerk.

In deze lijn heeft paus Paulus VI in 1964 (nog tijdens het Tweede Vaticaans Concilie) in de wereldwijde Kerk de wereldgebedsdag voor roepingen ingesteld. Sindsdien wordt ieder jaar op de vierde zondag van Pasen, wanneer het Evangelie van de Goede Herder wordt gelezen (Joh. 10), wereldwijd in de Kerk gebeden voor roepingen tot het priesterschap en het religieuze leven en voor de missionaire roeping.

[5] De boodschappen bij gelegenheid van roepingenzondag (wereldgebedsdag voor roepingen)

Wanneer we vandaag nadenken over roepingen in de gemeenschap van de Kerk met het oog op de roeping en zending van de Kerk, de gemeenschap van de Kerk als omgeving waarin geleerd wordt je roeping te verstaan, dan zijn de pauselijke boodschappen die ieder jaar bij gelegenheid van de wereldgebedsdag om roepingen worden verspreid werkelijk leerzaam en inspirerend. Het is daarom dat ik in het kader van deze voordracht een aantal van deze boodschappen de revue laat passeren.

a. Paus Paulus VI (1963-1978) spreekt bij gelegenheid van de eerste wereldgebedsdag om roepingen een radioboodschap uit. De paus begint met het citeren van de aansporing van Christus in het Evangelie: "Vraagt de Heer van de oogst, dat Hij arbeiders stuurt voor Zijn Kerk" (cf Mt. 9, 38).

De oogst is groot maar arbeiders zijn er weinig. En paus Paulus vervolgt: "Het zijn er weinig gezien de groeiende noodzaak van pastorale zorg, het zijn er weinig gezien de behoefte van de moderne wereld om duidelijkheid en licht (die wereld

vraagt geestelijke leraars en vaders met begrip en openheid), het zijn er weinig ten opzichte van het aantal mensen dat ver weg staat van het geloof, dan wel onverschillig of vijandig is."

b. In het jaar 1978, bij gelegenheid van de vijftiende wereldgebedsdag voor roepingen (tevens de laatste boodschap in deze reeks van paus Paulus VI want hij overlijdt in augustus 1978), staat wederom de aansporing van de Heer centraal om te bidden om arbeiders voor de oogst (Mt. 9, 37; Lc. 10, 2) en om arbeiders in de wijngaard (Mt. 20, 1).

Paus Paulus VI richt zich dan heel direct tot de jongeren. Hij vestigt hun aandacht op Christus, en gaat in zijn boodschap de dialoog aan met de jongeren. Hij vraagt: "Ken jij de gedachten van de Heer, weet je waarvoor je bidt? Weet je wat het betekent priester, religieus of missionaris te zijn?" Na de aandacht voor Christus, presenteert paus Paulus VI de Kerk als de gemeenschap van de gelovigen, als de kudde die open

staat om de hele mensheid te ontvangen (Joh. 10, cf *Lumen Gentium* 6 en 9).

Paus Paulus VI zegt in zijn boodschap: "Om de zin en de waarde van iedere roeping te begrijpen is het nodig om je geest en hart te richten op de werkelijkheid van Christus en Zijn Kerk. Leer Christus en de Kerk beter kennen, om er méér van te houden, je roeping te ontdekken, deze roeping te leven en er trouw aan te blijven met de genade van de Heer."

Paus Paulus VI richt zich ook tot de zielzorgers, de religieuzen, de opvoeders, missionarissen et cetera. "Maak de werkelijkheid van Christus en Zijn Kerk bekend, onderricht deze waarheid op begrijpelijke, stimulerende en aantrekkelijke wijze, zoals Jezus wist te doen als leraar en herder, opdat niemand door onze schuld niet weet wat hij moet weten om zich (anders en beter) te kunnen oriënteren op het eigen leven."

c. In 1979 is het paus Johannes Paulus II die de reeks van boodschappen bij gelegenheid van de wereld-gebedsdag om roepingen mag voortzetten. Hij schrijft: "Ik ben paus Paulus dankbaar dat hij reeds tijdens het Tweede Vaticaans Concilie de gebedsdag voor roepingen heeft ingesteld. Ik volg zijn voorbeeld."

Ook paus Johannes Paulus II maakt van zijn boodschap een uitgesproken oproep. Hij gebruikt bij zijn eerste keer in 1979 drie kernwoorden: Bidt! Roep! Antwoord!

Bidt! De gemeenschap van de Kerk wordt aangespoord om te bidden voor roepingen. Paus Johannes Paulus II noemt de wereld-gebedsdag voor roepingen: een dag van getuigenis en gehoorzaamheid, een dag van hoop en een dag met geestelijke uitstraling. De Heer aanroepen en vragen om roepingen in kerken, in gemeenschappen, in families en in de

harten van de gelovigen, is wereldwijd als een onzichtbaar klooster, waar ononderbroken gebeden wordt om roepingen.

Roep! De bisschoppen en hun medewerkers en ook de oversten van de religieuzen worden aangespoord om priester-roepingen en roepingen tot het religieuze leven te bevorderen en bijzondere aandacht te hebben voor de missionaire roeping. Ook Jezus zelf heeft werkers voor de oogst geroepen. Zijn woorden zijn bewaard in het Evangelie: "Volg Mij, Ik maak u tot vissers van mensen" (Mt. 4, 19); "Kom, volg Mij" (Mt. 19, 21; Joh. 12, 26). Wij moeten de woorden van de Heer hoorbaar maken tot aan het einde van de wereld (Hand. 1, 8). De Heer is vrij om te kiezen wie Hij wil, maar meestal roept Hij door ons en onze woorden. Dus wees niet bang om te roepen. Ga naar de jonge mensen, ontmoet hen persoonlijk en roep, hun harten zijn bereid tot luisteren. Wij moeten roepen, de Heer doet de rest.

Antwoord! Met dit sleutelwoord worden de jonge mensen aangesproken. Paus Johannes Paulus II zegt: "Ik zou met jullie willen praten, ik heb vertrouwen in jullie." Hij brengt een aantal antwoorden in herinnering die gegeven werden in het Evangelie als antwoord op de roep van de Heer: Petrus en Andreas lieten onmiddellijk hun netten in de steek en volgden Hem (Mt. 4, 20); Levi (bij het tolhuis) stond op, liet alles achter en volgde Hem (Lc. 5, 28); Simon Petrus antwoordde: Heer, naar wie zouden wij anders gaan? Uw woorden zijn woorden van eeuwig leven (Joh. 6, 68); Paulus vraagt: Wat moet ik doen, Heer? (Hand. 22, 10).

Paus Johannes Paulus II schrijft in zijn eerste boodschap aan de jonge mensen bij gelegenheid van Roepingenzondag: "Sinds de tijd dat het Evangelie voor het eerst werd verkondigd tot nu toe heeft een zeer groot aantal mannen en vrouwen

persoonlijk antwoord gegeven op de roep van de Heer. Nu is het jouw tijd, het is aan jou: of ben je soms bang?

d. In de reeks van boodschappen op Roepingenzondag is het paus Benedictus XVI die sterk de verbinding legt tussen roeping en de opbouw en zending van de Kerk. In zijn boodschap van 2008 maakt paus Benedictus XVI duidelijk dat geloof en roeping gaven zijn van de Heer. Het zijn initiatieven van Godswege. Van de kant van de Kerk is het nodig om onophoudelijk te bidden en te antwoorden op het initiatief van de Heer.

e. Paus Franciscus schreef dit jaar (2018) zijn boodschap bij gelegenheid van Roepingenzondag in het kader van de Bisschoppensynode. Het gaat erom de oproep van de Heer te horen (luisteren), te onderscheiden en te beleven.

Kijkend naar de tientallen boodschappen die bij gelegenheid van Roepingenzondag zijn verschenen komt het gewijde ambt van diaken niet ter sprake, maar wel steeds de drieslag van bijzondere roepingen tot het priesterschap, het religieuze leven, de roeping tot missionaris.

Wanneer het huwelijk wordt genoemd, dan klinkt vooral de uitnodiging om in de familie, in het gezin als kleinste cel van de Kerk en de samenleving ruimte te maken voor gebed, om te bidden voor roepingen.

[6] De geloofsgemeenschap als omgeving om Gods roepstem te leren verstaan

Is onze geloofsgemeenschap werkelijk de omgeving om Gods roepstem te verstaan? Is ons antwoord een kwestie van beter horen of komt er meer bij kijken?

Hebben we als gelovigen, als leerlingen van de Heer en als leden van Zijn Lichaam de Kerk ten diepste de overtuiging dat God ons bekwaam heeft gemaakt om door Hem te worden aangesproken uit liefde? Dat is belangrijk, omdat je anders zou kunnen denken dat roepingen niet meer van deze tijd zijn. Soms hoor je oudere priesters of religieuzen zeggen: als een jong iemand bij me zou komen, zou ik het hem of haar niet meer aanraden.

Vinden jongeren nog jongeren in de Kerk en hebben ze de kans om als opvolgende generatie hun geloof beschikbaar te stellen voor de verspreiding van het Evangelie? Is het een kwestie van beter horen of van je alleen maar voegen?

- **Roeping en geloof: beter kijken**

Op de eerste plaats, om antwoord te geven op de vraag of de geloofsgemeenschap de omgeving is om de roepstem te

verstaan, is het belangrijk te zien dat er een relatie is tussen roeping en geloof. Een tandarts die tanden trekt uit roeping heeft niet per se de context van de betrekking van God en de mens voor ogen. Geloven we dat Gods liefde naar ieder van ons uitgaat elke dag en kunnen we daardoor ons bidden om roepingen verwarmen en versterken? Dus eerst zou ik zeggen: beter kijken. Kijk naar Christus en de Kerk. Christus is de Heer van de Kerk en Hij roept, opdat wij trouw aan Zijn zending blijven roepen. Dus: beter horen, maar ook beter kijken.

- **Roeping en gebed: beter bidden**

We bidden op Roepingenzondag en in gebedsgroepen en tijdens aanbiddingsuren wordt aan de Heer gevraagd om nieuwe roepingen. We moeten het bidden om arbeiders voor de oogst niet beperken tot één dag en ook niet pas beginnen als er een nieuwe pastoor nodig is in de parochie. We moeten evenmin stoppen met bidden om roepingen als er veel roepingen zijn. Beter horen, beter kijken en beter bidden.

- **Roeping en gemeenschap: je meer binden**

De Heer roept ons tot gemeenschap met Hem en het is de gemeenschap van de Kerk waarin we elkaar kunnen zien en herkennen als leden van de Kerk: als geroepen. We moeten ons dus meer binden aan Christus en aan elkaar.

- **De roeping en navolging van Christus: beter buigen**

Dat is: ons meer bewegen in de richting van Christus. Of beter: leren buigen om te erkennen dat het initiatief van de Heer komt: Heer, wat kan ik voor U doen? Beter buigen.

- **Roeping en menselijke zwakheid: meer vertrouwen**

Het is niks voor mij, denken mensen soms, wel voor anderen maar mij moeten ze niet vragen. Er zijn veel mensen blijvend onder de indruk van hun eigen zwakheid. Maar paus Francis-

cus zegt: de Heer roept, laat je door Hem omvormen op de weg van het Evangelie. Meer vertrouwen dus.¹⁰

- **Roeping en menselijke vrijheid: beter kiezen**

We kunnen niemand dwingen tot een roepingsverhaal of om een bestemming verplicht aan te nemen. De Heer laat ons vrij. Maar in die vrijheid moet je wel zien waar het op aankomt. We stellen veel uit, jonge mensen blijven zich oriënteren op belangrijke keuzes. Is de vrijheid onbegrensd, of misschien te groot geworden? Beter kiezen, zien waar het op aankomt.

- **En ten slotte de roeping tot heiligheid: meer toeleg**

Heiligheid kun je niet uitbesteden, want de roeping tot heiligheid is ons gegeven met het doopsel om te leven als nieuwe mens in Christus' naam. Het hangt op de eerste plaats van Gods genade af en dan vervolgens van ons serieuze antwoord.¹¹ Meer toeleg op de roeping tot heiligheid.

In de Efeziërsbrief staat: "Ik, de gevangene van de Heer, vraag u met aandrang: leidt een leven dat beantwoordt aan de roeping die u van God ontvangen hebt" (Ef. 4, 1).

Beseffen dat de Kerk het lichaam van Christus is (1 Kor. 12), het geestelijke bouwwerk met de levende stenen (1 Petr. 2, 4-5), Christus de wijnstok en wij de ranken (Joh. 15). Uiteindelijk beseffen wat mijn aandeel is in de zending van de Kerk. Zo is de geloofsgemeenschap in staat om Gods roepstem te laten verstaan.

Maar dan moet er méér gebeuren dan beter horen en méér dan we tot nu toe hebben gedaan. Maar: als wij roepen, doet God de rest. Dat vertrouwen mag in onze gemeenschappen niet ontbreken. Dank u wel.

Eindnoten

¹ Johannes Paulus II, *Apostolische Constitutie 'Fidei depositum'* d.d. 11 oktober 1992.

² Cf Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Eenheid der Christenen, *Oecumenisch Directorium* (1993) n. 24: "Om ten volle hun oecumenische verantwoordelijkheid op zich te kunnen nemen [...] zouden katholieken allereerst goed moeten weten wat de katholieke Kerk is, en in staat moeten zijn verantwoording af te leggen van wat zij leert, haar kerkorde en van haar oecumenische beginselen. Naarmate zij beter van dat alles op de hoogte zijn, zullen zij het beter in gesprekken met andere christenen kunnen uitleggen en naar behoren antwoorden."

³ Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap, *Katechismus van de Katholieke Kerk* (Utrecht 1995).

⁴ Mame-Librairie Editrice Vaticane, *Catéchisme de l'Église Catholique* (Paris 1992).

⁵ P. Deselaers, *Berufung*, in LThK (1994/2006) Band 2, 302-306.

⁶ Zie andere markante roepingsverhalen: Ez. 1, 1- 3, 15, Rech. 6, 11-24; 1 Sam. 9, 1- 10, 16; 1 Sam. 3, 1 ff; 1 Sam. 16, 12 f; 1 Kon. 19, 19 ff; Amos 7, 15; Jona 1, 1 ff.

⁷ Bijvoorbeeld: Rom. 9, 12; 1 Kor. 1, 9; Gal. 1, 15.

⁸ P. van Moorsel, *Willibrord en Bonifatius* (Bussum 1968); A. Weiler, *Willibrords missie. Christendom en cultuur in de zevende en achtste eeuw* (Hilversum 1989).

⁹ Cf CKK 27: "De mens is bekwaam om aangesproken te worden door God."

¹⁰ Paus Franciscus, *boodschap Roepingenzondag 2018*.

¹¹ Paus Franciscus, *Apostolische exhortatie 'Gaudete et exsultate'*, Nederlandse vertaling: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* (2018) 44-133.

Wij vragen aan heel het volk van God zich te bezinnen op het grote vraagstuk van de roepingen. Daarbij onderschrijven wij de vermaning van het Concilie: “Het bevorderen van de roepingen is een taak van de gehele christengemeenschap ...”. Wij vragen haar daarom die geestelijke en morele steun die bestaat in een levensmilieu dat het ontkiemen van roepingen bevordert en dat neerkomt op: “allereerst een volledig christelijk leven” en “vurig gebed”.

Paus Paulus VI, Roepingenzondag 1968

BEST PRACTICES

'Beter horen. De virtuele geloofsgemeenschap als omgeving om Gods roepstem te leren verstaan'

door Michel Remery, pr.

Michel Remery sprak over de virtuele geloofsgemeenschap en virtuele middelen voor echte communicatie. Over *fake news* merkte hij op: "Wij hebben een waarheid te vertellen die iedereen aan kan spreken. In de *post truth* samenleving telt vooral de emotie, daar moeten we als Kerk mee in gesprek. Het gebrek aan hoop is het grootste probleem van onze samenleving: dan is er geen visie en doel meer. Een ander probleem is het gebrek aan geloofwaardigheid van de Kerk."

Remery voerde de toehoorders in vijf 'stapstenen naar roeping' langs de kansen en uitdagingen die hij ziet rond roepingencursus. Ten eerste ging hij in op de vraag 'bestaat een virtuele geloofsgemeenschap?' (antwoord: nee, wel zijn we offline en online op allerlei manieren met elkaar verbonden). In de tweede stap sprak hij aan de hand van de vraag 'Sociale media zijn toch gevaarlijk?' over de online presentie van de Kerk. Vervolgens ging hij in op 'Waar zijn de jongeren?', 'Hoe bereiken we ze?' en 'Hoe doe jij het?'. Hij benadrukte onder meer het belang om samen met jongeren op zoek te gaan naar antwoorden (dé jongere bestaat niet) en hij vatte samen hoe we ons als Kerk moeten gedragen, als gemeenschap en individueel: authentiek, bidden, getuigen, luisteren en, heel belangrijk, wees niet bang! Remery sloot af met een wereldpremière: het eerste filmpje van een online roepingencursus die hij samen met het Katholiek Alpha Centrum ontwikkelde.

Tijdens de afsluitende forumdiscussie van de impulsdag onder leiding van dagvoorzitter Jos Geelen, pr. (kanselier van het bisdom Groningen-Leeuwarden) werd onder meer de vraag gesteld: de jeugd spreekt tegenwoordig overal over, waarom dan niet over het geloof?

Michel Remery antwoordde dat 'Twitteren met GOD' precies daarvoor bedoeld is: om met jongeren in gesprek te gaan. Maar als er geen jongeren zijn, hoe begin je dan?, zo vroeg hij zich af. Dan is het de kunst om bijvoorbeeld via een betrokken gezin, mensen die met Kerst in de kerk komen, vormselgroepen et cetera één of twee mensen te vinden met wie je in gesprek kunt gaan. "Dan begint het," aldus Remery, en kan dit als een sneeuwbal effect werken: zij gaan met anderen in gesprek en zij weer met anderen.

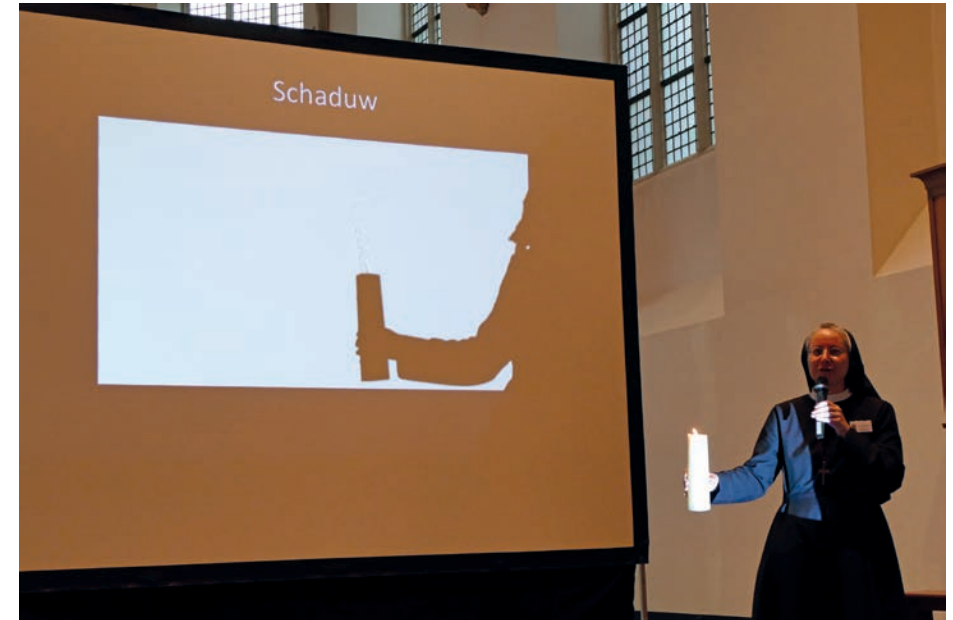
De Rotterdamse priester Michel Remery is werkzaam voor het jongerenpastoraat in het Aartsbisdom Luxemburg en is bekend van het project 'Twitteren met GOD'.

BEST PRACTICES

door zr. Madeleine Bouman

Via de website 'Gast in de klas' kunnen schoolklassen op excursie naar het klooster van zr. Bouman in Noord-Brabant. Dat aanbod blijkt te werken: zo had ze daags voor de impulsdag een groep van 90 scholieren over de vloer. En op weg naar Utrecht was ze die ochtend in de trein aangesproken door een student: 'Bent u een echte non?'

Dat soort momenten is belangrijk, betoogde zr. Madeleine, die met deze voorbeelden bovendien aantoonde dat de in het kader van jongeren- en roepingenpastoraat veel gestelde

vraag 'Waar vinden we de jongeren?' zich met een dergelijke benadering niet moeilijk laat beantwoorden.

Ze vertelde ook wat in haar roepingsgeschiedenis belangrijke momenten waren geweest. Zoals een reis naar Rome, waardoor ze zich deel van de Wereldkerk voelde, en een nacht van aanbidding.

Tijdens de afsluitende forumdiscussie benadrukte zr. Madeleine dat klein beginnen belangrijk is. En als er een jongerenbijeenkomst is: "Zet niet op elke hoek een fotograaf, zo van 'kijk onze jongeren eens', maar begin bijvoorbeeld eens met Bijbellezen, ga met ze aan de slag." Zo kan een quiz over bepaalde spreekwoorden een enorme eyeopener zijn, is haar ervaring: 'Staat dit ook allemaal in de Bijbel?'

Zuster Madeleine Bouman uit Zutphen is lid van de congregatie van de Missiezusters van het Kostbaar Bloed.

BEST PRACTICES

Deelname aan de jongerensynode

door mgr. Everard de Jong

In zijn presentatie deelde de Roermondse hulpbisschop mgr. De Jong een aantal ervaringen die hij opdeed tijdens de Bisschoppensynode over 'Jongeren, het geloof en de onderscheiding van de roeping' van 6-8 oktober 2018. Mgr. De Jong nam namens de Nederlandse Bisschoppenconferentie deel aan deze synode.

Vier krachtlijnen komen uit de Bisschoppensynode naar voren: *accompagnamento*, *proclamation*, onderscheiding en synodaliteit, waarbij het eerste aspect met name vanuit de zuidelijke en het tweede vooral vanuit de noordelijke bisschoppen kwam. Alle vier zijn ze terug te vinden in het verhaal van de Emmaüsgangers (Lucas 24, 11–35), het themaverhaal van de slotboodschap¹ van de synode: Jezus loopt mee met twee gedesillusioneerde leerlingen, luistert aandachtig, legt hen de Schriften uit, deelt met hen de maaltijd, en openbaart Zich, zodat ze weer vol vurig geloof en met brandend hart terugkeren naar Jeruzalem. Een waarlijk *life-changing event*, dat de synode hoopt dat alle jongeren zullen beleven.

1. *Accompagnamento*. Begeleiding. Veel bisschoppen legden de nadruk op het feit dat we met de jongeren op weg moeten gaan. We moeten zelfs 'the extra mile' gaan, onze veilige omgeving, de comfort-zone, verlaten en echt in hun leefwereld terecht komen. Als we dat zelf niet kunnen, moeten we gelovige jongeren vragen dat

voor ons te doen, bijvoorbeeld op het gebied van de digitalisering. Begeleiding van jongeren betekent hen allereerst liefdevol, niet veroordelend, ontmoeten en vergezellen, hoewel dat niet hoeft te betekenen alles maar klakkeloos over te nemen. Natuurlijk kunnen we vragen stellen en hen waarschuwen.

2. *Proclamatie*. Het is belangrijk dat Jezus op een gegeven moment ter sprake komt. Jongeren zitten met vragen. Ze willen antwoorden. Hij, als mensgeworden God, geeft antwoord op de diepste vragen van de mens naar zin en geluk. Maar de kerugmatische verkondiging wil graag de jongeren in contact brengen met de levende Heer, Hem laten ontmoeten, zodat ze met Hem een relatie aan kunnen gaan. Daarna volgt catechese, waarin de rijke geloofsleer en traditie van de Kerk aan bod kunnen komen, zodat ze zich ook zeker voelen in omgevingen die hen vragen stellen. Sommigen zullen zelfs evangelisatiescholen willen bezoeken.

3. *Onderscheiding*. De hele synode was gericht op de onderscheiding der geesten (vgl. 1 Kor. 12,10),² zowel met betrekking tot de genadegave die de bisschoppen mogen vragen om de tekenen van de tijd te verstaan, als de gave die de jongeren in hun levenskeuze mag helpen de juiste wegen in te slaan. De opzet van de lineamenta, het werkdokument van de synode, belichaamt deze instelling in haar drie delen: inventarisatie, toetsing aan het Evangelie en praktische consequenties. Ook de drie minuten stilte na elke vijf sprekers, waar de paus om gevraagd had, was duidelijk om de ontvankelijkheid voor de Geest te sterken.

In mijn eigen interventie, die uitging van de piramide van Maslow met haar basisbehoeften,³ – waarvan de jongerenpastoraal gebruik kan maken in haar aanbod – was dit eveneens de leidraad. Als voorbeeld van onderscheiding heb ik een seculiere vorm ervan genoemd, die jongeren laat reflecteren op de ervaringen die ze hebben gehad ná hun doen en laten.⁴ De goede Geest volgen laat immers geen nare nasmaak na, terwijl het volgen van de slechte weliswaar kortstondig geluk kan opleveren, maar een gevoel van droefheid of wroeging niet kan verhinderen. Deze gevoelens kunnen zelfs al geanticipeerd worden door 'in tweeën te bidden', dat wil zeggen door zich de verschillende keuzemogelijkheden een tijdje voor te stellen en dan te bezien wat voor gevoel 'achterblijft'. Voor gelovige jongeren is uiteraard het meest liefdevolle gevoel voor Christus zelf leidinggevend. Het slotdocument zegt ook heel concreet: "Maatschappelijke inzet en direct contact met de armen blijven een fundamentele gelegenheid voor de ontdekking of verdieping van het geloof en voor een onderscheiding van de eigen roeping" (nr. 46). Aanbidding van het Allerheiligst Sacrament heb ik ingebracht als een enorm krachtige katalysator van

het horen van en instemmen met Gods persoonlijke roeping.

4. *Synodaliteit* was weliswaar, zoals sommige synodevaders terecht opmerkten, niet een onderwerp dat veel besproken was in de plenaire vergadering, maar wel een verwoording van het proces dat tot de uitkomsten van de synode heeft geleid. De presynode van de jongeren, de internet-enquête, de informatie die de Bisschoppenconferenties hebben verzameld: het getuigde allemaal van een gemeenschappelijk optrekken, van de *sensus fidei*, de geloofszin van het hele volk van God. Deze synodaliteit bij het zoeken naar een goed roepingenpastoraat ontslaat de bisschoppen niet van hun verantwoordelijkheid bij het nemen van beslissingen hieromtrent, en geeft de priesters die namens hen besturen nog steeds de eindverantwoordelijkheid voor deze vorm van pastoraal handelen, maar ze laat de kracht van Gods volk zien, dat op grond van doopsel

en vormsel een eigen verantwoordelijkheid heeft in de roepingenpastoraal. De boodschap die ik ervan meenam was het goed luisteren naar jonge mensen, en hen helpen bij het onderscheiden van waar de H. Geest hen tot samenwerking met de herders van het volk uitnodigt. Het is in zekere zin een tegenhanger van extreme vormen van klerikalisme, waarbij de gewijde bedienaren alles zelf willen doen. Het samen op weg gaan met en het consulteren van de mensen van een bepaalde pastorale doelgroep, zoals zieken, gevangenen, studenten, vluchtelingen, technici, et cetera, voorafgaand aan beleid maken, is wezenlijk ook om echt aan te sluiten bij de leefwereld, de juiste toon te zetten en het volle potentieel van de doelgroep van pastoranten te ontwikkelen. Niemand, en zeker ook jongeren niet, zijn alleen object van ons roepingenpastoraat. Iedereen is tevens subject, met een eigen bijdrage aan de realisatie van Gods plan.

De postsynodale apostolische exhortatie *Christus vivit* van paus Franciscus kwam daarna snel uit op 25 maart. Daarin stelt hij Maria als rolmodel voor alle geroepenen voor!⁵

Eindnoten

¹ www.rkkerk.nl/nederlandse-vertaling-van-slotdocument-synode-over-jongeren-geloof-en-roeping/

² Vgl. https://nl.wikipedia.org/wiki/Onderscheiding_der_geesten

³ Vgl. https://nl.wikipedia.org/wiki/Piramide_van_Maslow

⁴ www.jezuieten.org/wp-content/uploads/page/page_opvoedingsproject_brochure-1_2015.pdf; www.stanishuis.nl/igpe/brochure.pdf

⁵ http://w2.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20190325_christus-vivit.html

Beste jongeren, jullie zijn nu op het beslissende ogenblik dat je een keuze moet maken. Ik zou ieder van jullie graag persoonlijk willen ontmoeten, jullie bij je naam willen noemen en tot je hart willen spreken. Ik zou ieder van jullie willen vragen: wat ga je van je leven maken? Wat zijn je plannen? Heb je er ooit aan gedacht je leven helemaal aan Christus te geven?

Paus Johannes Paulus II

'WIJ PRIESTERS ZIJN GEEN HUURLINGEN OF AMBTENAREN'

**interview met plebaan Rolf Wagenaar,
pastoor van de Sint Martinusparochie te Groningen**

Hij zal er in het gesprek vanuit verschillende invalshoeken en met groot enthousiasme op terugkomen: het wezenlijke belang van goede liturgie. "Daarmee staat of valt het kerkelijk leven, ook het roepingenklimaat in een parochie." Aldus de rotsvaste overtuiging van plebaan Rolf Wagenaar, pastoor van de Sint Martinusparochie in Groningen. Deze parochie telt twee kerken, met als bekendste de neogotische Sint Jozefkathedraal (ontwerp van Pierre Cuypers). De Sint Martinusparochie is levendig, trekt gezinnen en jongeren – waaronder veel studenten. Ook zijn er in de afgelopen jaren enkele roepingen voortgekomen uit de geloofsgemeenschap rond de kathedraal. Zo studeert aan de Utrechtse priesteropleiding het Ariënsinstituut een oud-student van de Groningse universiteit en in september 2018 werd Remco Hoogma diaken gewijd, in 2019 volgde zijn priesterwijding.

Rolf Wagenaar: "Het sleutelwoord is goede liturgie, daarmee bedoel ik: onverkort en met eerbied de liturgie van de Kerk vieren. Dat doen we hier in de kathedraal. Daarbij hebben we een groot aantal misdienaars. We hebben net de eerste communiegroep gehad – 18 kinderen. Ik vroeg wie van hen misdienaar wilde worden. Meestal zijn dat er drie of vier, nu meer dan tien. Daarnaast is er een goed meerstemmig koor dat zowel Nederlandstalig als gregoriaans zingt. Het gaat erom dat er eerbied is en dat het mooi is. Ik hoorde onlangs nog iemand zeggen: 'De viering hier is een warm bad'."

Mede daarom heeft de kathedraal een regionale aantrekkingskracht, aldus Wagenaar. Mensen uit heel de stad Groningen en ook van daarbuiten komen naar de vieringen, op zondag een Nederlandstalige en een Latijnse Mis. De Engelstalige Mis wordt goed bezocht en trekt veel studenten. "De zekerheid dat in een kerk elke zondag de Eucharistie wordt gevierd is belangrijk. Zo krijg je een regiofunctie en dat zal in de toekomst voor meer kerken gelden. Er komen ook jonge gezinnen, daarom is er elke zondag een kinderwoorddienst. De eerste communieviering maar ook die gezinsmis zijn hier eerbiedig en niet 'leuk'. Het zijn ouders die een communieviering vaak 'leuk' willen maken, terwijl de kinderen juist gevoelig zijn voor het heilige, het sacrale. We hebben tijdens de vieringen en daarbuiten aandacht voor de kinderen en dat zingt rond. Maar dat betekent dus niet dat we de teksten aanpassen en infantiliseren."

Binnen de parochie zijn zo'n 150 vrijwilligers actief. Zelf geeft pastoor Wagenaar onder meer catechese aan de misdienaars en aan andere kinderen: "Ze hebben het allemaal natuurlijk

al wel gehoord tijdens de voorbereiding op de eerste communie, maar onthouden is een tweede. Die catechese doen we na de Mis, dan zijn ze toch aanwezig. Door de week zulke activiteiten organiseren is lastiger, ook omdat door de regiofunctie van de kathedraal sommige kinderen van ver komen."

Volgens de Groningse plebaan verloren velen de afgelopen decennia de eerbied in de kerk. Met nadruk: "We moeten niet zomaar van alles doen, er moet eerbied uit spreken. Dat betekent onder andere knielen voor het tabernakel en niet iedereen eraan laten zitten. Ook reiken we de communie uit via de communiebank. Met stapjes brengen we zo de eerbied terug in de kerk. Vaak is er een gebrek aan kennis, mensen weten nog maar heel erg weinig van het geloof. Maar in het doen komen ze ermee in aanraking en dan kun je er vervolgens over spreken." Eerbied is óók belangrijk omdat velen alleen nog op zondag in de kerk komen. "Die zondagse Eucharistieviering is het moment dat je ze ziet, dus dan moet alles kloppen, dan moet je de mensen raken. Je krijgt maar één kans per week, en soms nog minder vaak. Wij priesters zijn geen huurlingen of ambtenaren. We moeten ons op zondagen nooit laten uitroosteren maar er juist altijd zijn die dag. Wij zijn de herders."

Pastoor Wagenaar laat vanzelfsprekend ook andere aspecten van het geloofsleven aan bod komen. Zo betreft hij het sacrament van de biecht bij de voorbereiding op de eerste communie. "Het is belangrijk dat ze er jong mee in aanraking komen. Ik verwijs er ook in mijn preken naar. Het is belangrijk dat we allerlei aspecten van ons kerkelijk leven, die vroeger heel gewoon waren, weer terugvinden. Het bidden van de rozenkrans, uitstelling van het Allerheiligste, een processie: dat is niet ouderwets of dwaas maar hoort bij het katholieke leven – net zoals in veel andere landen." In de parochie zijn er dagelijks Missen, op weekdays wordt het

Rozenhoedje gebeden met aansluitend het middaggebed en op donderdagen is er uitstelling van het Allerheiligste. Over zijn eigen priesterroeping vertelt Wagenaar: "Ik ben nu 75 en heb nog de jaren van vóór het Tweede Vaticaans Concilie meegemaakt. De Kerk is een constante in mijn leven en is me altijd dierbaar geweest. Ik was als kind misdienaar en nam het geloof heel serieus." Met een lach: "Toen ik 6/7 jaar oud was vroeg ik een keer bezorgd aan mijn moeder: 'Is de koningin wel katholiek?'" Ook hielp hij jarenlang de koster. In zijn jeugdijaren was liturgie al belangrijk voor hem, vertelt hij. Er was daardoor ook wel een beginnende roeping tot het priesterschap, maar Wagenaar koos eerst voor een andere studie. "Tijdens een jaar in Rome kreeg ik een 'duwtje' en toen was het priesterschap ineens helder voor mij."

Als priester blijft het bezoeken en ontmoeten van mensen belangrijk, benadrukt Wagenaar. Zo heeft hij gesprekken met de ouders van de eerste communicanten, voert hij doopgesprekken en brengt hij de communie rond. Maar hij gaat soms ook het gesprek aan met mensen die zich hebben laten uitschrijven of nooit meer naar de kerk gaan. In enkele gevallen heeft dat resultaat geboekt en keren mensen toch terug. Daarnaast zijn er allerlei activiteiten in de opgeknapte pastorie: van cursussen tot lezingen. Elk

jaar heeft de parochie bovendien zo'n twaalf nieuwe katholieken, vanuit verschillende achtergronden en met vaak enkele studenten. Sommigen worden actief, anderen zie je daarna nog maar weinig terug. Je kunt dus niet zonder meer zeggen dat een volwassendoop beter is. Een soort permanente catechese blijft daarom belangrijk, aldus Wagenaar, om mensen die van huis uit nog maar weinig geloofskennis meekregen, ook op dat gebied te blijven voeden.

"Ik hoor om me heen dat er veel honger is naar geestelijk leven, ook onder jongeren. We leven momenteel in een cultuur van geestelijke leegte. Er is veel lawaai maar zonder richting, zonder doel. Priesterroepingen zijn gewoon nodig, zo eenvoudig is het. Na het Tweede Vaticaans Concilie traden duizenden priesters uit en kwamen er bijna geen priesters bij. Maar zonder priesters geen sacramenten, met de Eucharistie als het hart van de Kerk. Priesters moeten mensen de weg naar Christus wijzen. Waar er een kerk is met goede liturgie, trekt het kerkelijk leven aan."

A large, dark silhouette of a stone cross stands on the left side of the image. The background is a warm, golden-yellow sky at sunset or sunrise, with a bright sun visible behind the cross. The sun is a large, glowing orb that creates a lens flare effect. The sky is filled with soft, wispy clouds. In the bottom left corner, there are dark silhouettes of trees and foliage.

Het zoeken en ontdekken van wat God met jullie wil is een diepe en boeiende ervaring. Per slot van rekening voert elke roeping, elke weg waartoe Christus ons roept, naar zelfverwerkelijking en naar het geluk, want zij leidt naar God, naar het delen in het goddelijk leven zelf.

Paus Johannes Paulus II, WJD Manilla 1995

OVER AMBACHT EN ROEPING

interview met broeder Thomas Quartier OSB, Benedictijner monnik

De Sint Willibrordsabdij in Doetinchem – gelegen vlakbij kasteel Slangenburg – werd in de jaren direct na de Tweede Wereldoorlog gebouwd van restmateriaal, omdat het schaarse bouw materiaal destijds bestemd was voor de woningbouw. In de decennia die volgden, hebben de monniken van dit oorspronkelijke ‘noodgebouw’ een deugd gemaakt. Inmiddels wonen en werken er twaalf Benedictijner monniken in dit klooster. Eén van hen is broeder Thomas Quartier OSB (1972), geboren in het Duitse Kranenburg en werkzaam aan twee universiteiten. Hij zegt over zijn roeping: “Die is gebaseerd op stilte, structuur en stijl – deze drie s-en zijn typisch Benedictijns, zo leerde ik in mijn noviciaat.” Een gesprek over werken in de wereld en thuiskomen in het klooster, over het ambacht en de roeping.

Voordat hij intrad, was Quartier als seculier oblaat aan de abdij verbonden – het klooster telt ruim 100 van dergelijke oblatten. Dat zijn mensen die in de wereld leven maar zich sterk verbonden weten met een klooster. In de loop der jaren kwam hij er steeds vaker en langer, maar hij zat tijdens de getijden ‘gewoon’ in de kerkbank en niet in de koorbank tussen de monniken. “Dat voelde op het laatst fysiek niet goed. Ik voelde letterlijk dat ik thuis zou zijn in die koorbank. Intreden was dan ook een natuurlijke stap. Maar die vijf meter van de kerkbank naar de koorbank hebben me wel ondersteboven gehaald. Ook de inkleding een jaar later was een grote stap. Het is belangrijk zulke overgangen als monnik bewust te ervaren.”

Quartier spreekt over zichzelf van een retrospectieve roeping. Hij was jarenlang organist in een Duitse parochie terwijl hij in Nederland in de academische theologie werkzaam was. “Pas terugkijkend zie ik daarin de hand van God, die mij zeer geleidelijk richting het monastieke leven geleidde.” Hij is enig kind, zijn vader overleed toen hij 19 was. Voor zijn moeder was een zoon als monnik wel even wennen, vertelt hij. “Dat is nog sterker dan bij priesterroepingen – ouders vinden dat prachtig, zolang het niet hun eigen kind is. Maar mijn moeder en ik zijn er beiden in de loop der jaren naartoe gegroeid. Dat gewenningsproces geldt voor een kloosterroeping nog meer dan op een seminarie. In een klooster heerst een gewijde sfeer, is alles anders en mooi. Maar dat slijt en dan moet er innerlijk genoeg overblijven.” Hij is in de abdij getuige van een interessant fenomeen: “We ontvangen in de loop van een jaar vele gasten, die op zoek zijn naar stilte. Daar zijn ook niet-christenen bij. Sommigen komen via de fascinatie voor de levensvorm van de monnik

tot de inhoud van het christelijk geloof. Dat was vroeger omgekeerd: dan kwam men als christen via de inhoud naar de vorm van monnik.”

Quartier werkte voor zijn intreden al jaren als wetenschappelijk theoloog aan de universiteiten van Nijmegen en Leuven. Dat doet hij nog, maar nu is het klooster en niet de universiteit zijn “levensmiddelpunt,” zoals hij het zelf noemt. Hij heeft dan ook flink gesnoeid in zijn takenpakket aan beide universiteiten: “Ik ben niet langer de professor die in het klooster komt bijtanken, maar de monnik die aan de universiteit een theologisch ambacht beoefent.”

Quartier is geen priester, maar dat is ook niet het uitgangspunt voor een Benedictijner monnik, zo legt hij uit. “Benedictus zegt in zijn Regel dat monnik-zijn de roeping is. De abt moet voorzien in voldoende priesters, die zijn er op dit moment in onze abdij zeker. Ik vind dat zelf ook gezond, je moet de verschillende vormen van een roeping niet op één hoop

gooien. Het monnik-zijn is de eigenlijke roeping – daarbinnen bestaan er verschillen. Ik zelf ben in deze fase van mijn leven als monnik vooral leraar in de Bijbelse zin.”

Voor broeder Thomas heeft het Benedictijnse monnikenleven drie belangrijke aantrekkingskrachten. “Benedictijnen zijn de oudste orde en dat is voor mij niet onbelangrijk. Ik heb altijd de behoefte gevoeld om dichtbij de basis te komen. Die vind je in het vroegste monastieke leven, dat zichzelf als ‘vreemd in de wereld’ zag. Let op: dat is niet hetzelfde als wereldvreemd zijn, maar je terugtrekken uit de wereld om God te zoeken. Zonder God zou een klooster een gevangenis zijn, dat geldt des te meer voor Benedictijnen.”

“Het tweede element is de liturgie. Dat merkt elke gast hier in het klooster, we vieren het liturgisch getijdengebed zo consequent mogelijk. Dat start om 6.15 uur met de Metten en eindigt om 20.30 uur met de Completen. Daartussen zijn nog vier gebedsmomenten waarvoor we in de kloosterkerk samenkomen. De gasten waarderen die structuur, maar als je hier lang bent, moet je steeds je werk neerleggen. Ik schrijf hier mijn boeken, als ik in een flow zit moet ik dat onderbreken voor het gebed. En dat is goed. Mensen vragen wel eens: ‘Wat doen jullie monniken echt, als jullie niet zitten te bidden?’ Zo werkt het dus niet. De liturgie is juist de kern en dat

vraagt om een Copernicaanse omwenteling. Dat is Benedictijns, het getijdengebed is géén onderbreking van onze eigenlijke werkzaamheden. Mede daarom proberen we het ook met een bepaald gevoel voor schoonheid te doen, het derde aspect. Dat gevoel voor stijl is een verschil met bijvoorbeeld de andere ordes, die de liturgie minder gestileerd vieren dan de Benedictijnen."

Quartier werd ook verliefd op de plek van de abdij – een

eigentijdse formulering van de kloostergelofte van 'stabilitas loci' (plaatsgebondenheid). Hij licht toe: "Intreden in een klooster is het aangaan van een soort huwelijksband. Soms vragen mensen of ik van plan ben om de rest van mijn leven in het klooster te blijven. Dat vind ik zo'n gekke vraag. Alsof je een pasgetrouwde vraagt of hij van plan is voor altijd bij zijn vrouw te blijven. Natuurlijk wil je dat, al weet je dat het mis kan gaan. Maar dat is nooit je intentie."

Ook krijgt hij soms de vraag of hij vanwege zijn achtergrond niet beter bij een andere orde zou passen. Er zijn immers ordes en congregaties die meer banden hebben met het onderwijs. "Mijn antwoord is altijd 'nee', omdat dan de liturgie als radicaal middelpunt zou ontbreken en dat is de

kern van mijn roeping," aldus Quartier. Dat betekent dat het doceren, het schrijven van boeken en het geven van lezingen de uitzondering vormen in zijn monnikenbestaan: "Ik ben niet ingetreden met het idee een publieke Benedictijn te worden. De kern ligt hier in het klooster."

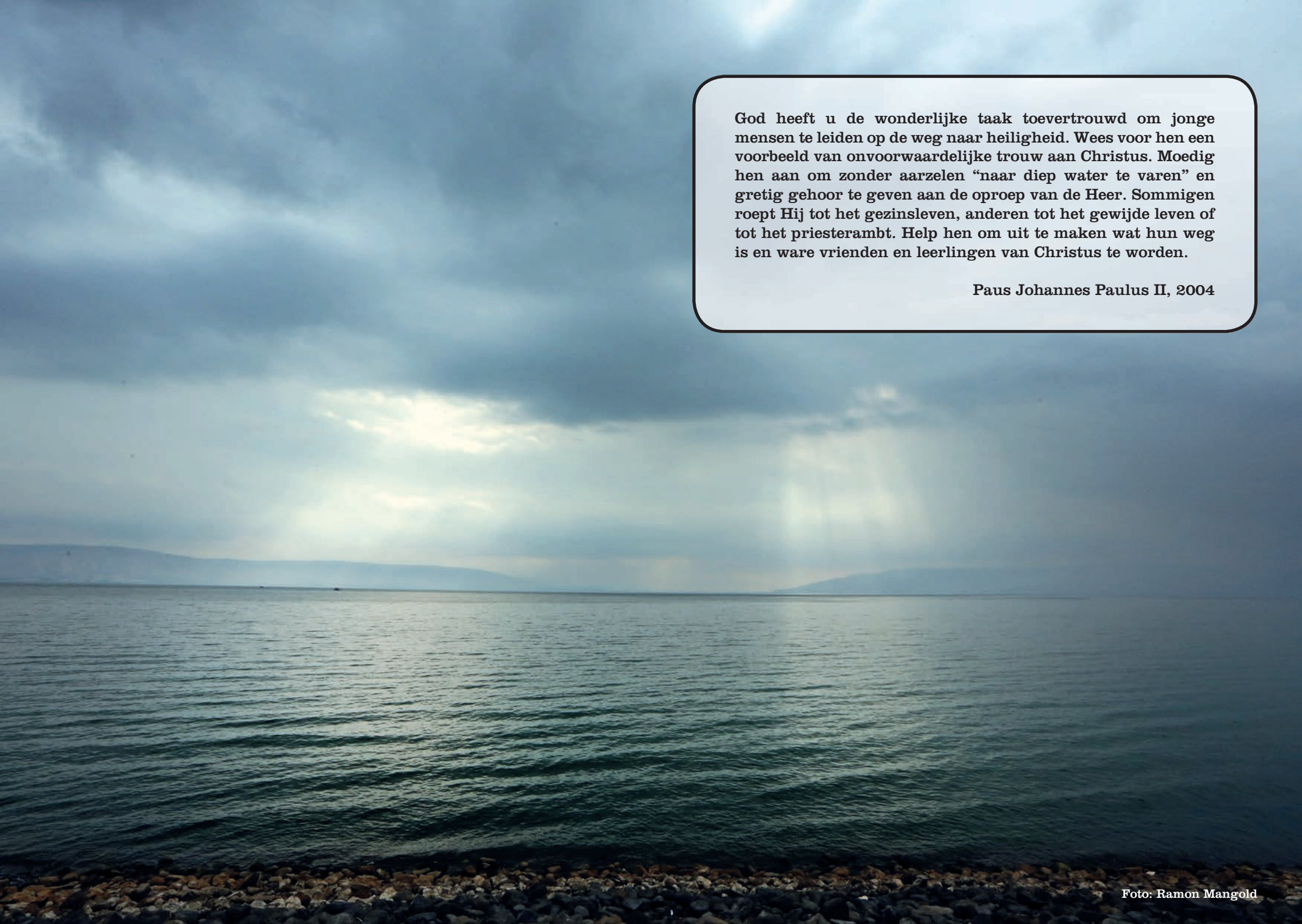
Bovendien doet hij alles steeds in nauw overleg met zijn abt en zijn gemeenschap, zo benadrukt Quartier. "De abt zegt dat het belangrijk is om iets aan apostolaat te doen. Met mij heeft het klooster nu een 'missie-Benedictijn'. Plus: mijn werk is een bron van inkomsten voor het klooster. We moeten ook leven."

In zijn publieke optredens draagt hij altijd zijn habijt, "behalve als het aapjes kijken wordt. Het is geen statement, maar mijn natuurlijke kleding."

Quartier is energiek en praat makkelijk – hij is de eerste om dat toe te geven. Toch voelt hij zich bij uitstek thuis in de stilte van het klooster, benadrukt hij. "Het is een contrapunt waartoe ik word aangetrokken. Het doceren, boeken schrijven en lezingen geven kost bovendien veel energie, merk ik. Ik weet niet of ik het tot mijn 67ste blijf doen. Nu is het mijn ambacht binnen mijn roeping. Maar als ik na een dag doceren om 17 uur aanschuif in de koorbank voor de Vespers, vind ik dat niet moeilijk, integendeel. Mijn medebroeders zeggen dat ook: je brengt geen onrust mee het klooster in. Dat zou ook niet goed zijn."

Foto pagina 57: Ted van Aanholt

Dit interview verscheen eerder in bisdomblad 'Op Tocht' van het Aartsbisdom Utrecht (nr. 3-2018)

A wide-angle photograph of a calm sea under a heavy, overcast sky. The foreground is a dark, rocky shoreline. The water is dark blue-grey with gentle ripples. In the distance, low mountains or hills are visible on the horizon. The sky is filled with dark, textured clouds, with some lighter patches where light might be breaking through.

God heeft u de wonderlijke taak toevertrouwd om jonge mensen te leiden op de weg naar heiligheid. Wees voor hen een voorbeeld van onvoorwaardelijke trouw aan Christus. Moedig hen aan om zonder aarzelen “naar diep water te varen” en gretig gehoor te geven aan de oproep van de Heer. Sommigen roept Hij tot het gezinsleven, anderen tot het gewijde leven of tot het priesterambt. Help hen om uit te maken wat hun weg is en ware vrienden en leerlingen van Christus te worden.

Paus Johannes Paulus II, 2004

'AAN JE ROEPING BEANTWOORDEN IS GEEN LIJSTJE DAT JE AFVINKT'

**interview met Ellen Custers,
Geestelijke Familie Het Werk**

We spreken Ellen Custers (30) in Den Bosch, waar ze met jonge religieuzen van andere ordes en congregaties colleges kerkgeschiedenis volgt in stadsklooster San Damiano. Zelf is ze in maart 2019 officieel ingetreden bij de Geestelijke Familie Het Werk, in 1938 gesticht door de Belgische Moeder Julia Verhaeghe. Custers: "Het is mooi om tijdens deze cursus elkaar te leren kennen en ons samen te verdiepen in de geschiedenis van de Kerk waarin we geroepen zijn."

De Geestelijke Familie Het Werk heeft niet één specifiek apostolaat, zo vertelt ze. "We willen de Kerk liefhebben, haar noden dienen en Gods Rijk opbouwen, steeds vanuit een geest van Aanbidding en Eerherstel. Dat betekent bijvoorbeeld parochiewerk doen, of werken voor bisdommen, bedevaartplaatsen, op scholen, in de gezondheidszorg. We zijn eenvoudigweg daar actief waar God ons zendt. Een Familie van God zijn: zo willen we leven."

De naam verwijst naar het Werk van de Verheerlijking van de Vader en het Werk van Geloof die uitmonden in het Werk van de Verlossing. Het Werk dat Jezus tijdens Zijn leven heeft volbracht en waarover Hij in het Evangelie van Johannes spreekt. Jezus heeft de Kerk gesticht om mensen te laten delen in het geschenk van deze Verlossing en zo de Drie-ene God te aanbidden. De naam Het Werk nodigt uit om mee te werken aan deze grote zending van de Kerk, waarbij de heilige apostel Paulus als patroon een bijzonder voorbeeld is voor de leden. De stralende doornenkroon is het embleem van

deze Geestelijke Familie: een herinnering aan het verlossend lijden van de Heer, die oproept Hem na te volgen in liefde en deemoed, een weg die tot de verrijzenis leidt. Leden van Het Werk zijn zusters zoals Ellen Custers, broeders, priesters en diakens. Ook zijn er leden in ruimere zin zoals families, echt-paren, jongeren, alleenstaanden en diocesane priesters die in verbondenheid vanuit het charisma van Het Werk leven.

Custers omschrijft haar roeping als een geleidelijk proces, "het was geen moment van inslaande bliksem." Als geboren Midden-Limburgse groeide ze op in een cultuur waar het rooms-katholieke geloof er nog echt bij hoorde. "Dus inclusief alle sacramenten. Het was echter in de tijd dat ik het Vormsel ontving, rond mijn twaalfde, dat ik meer inhoudelijke interesse kreeg voor het geloof. Bij mijn Vormsel hoorde ik mgr. De Jong preken waarbij ik dacht: 'Hé dit gaat over mij! Dit gaat over mijn leven, over wie ik ben.' Dat was een hele nieuwe ervaring. De basis voor mijn roeping werd in die periode gelegd. Dat was toen nog niet direct een roeping, wel een oproep om te groeien als christen. Vanaf toen is mijn relatie met God gaan groeien, zo sloot ik me met enkele vriendinnen aan bij een tienergroep. Het was de tijd dat ik de

voor mij grote ontdekking deed dat God een Persoon is, met wie je een persoonlijke relatie kunt onderhouden."

Rond haar zestiende begon ze na te denken over een vervolgstudie met de bijbehorende vraag: wat wil ik met mijn leven? De optie van een Godgewijd leven kwam daarbij ook voorbij, "dat vond ik een fascinerend idee. En ik kende godgewijde mensen bij bewegingen als Focolare, dus voor mij was zo'n keuze niet vreemd. Ik vroeg me dan ook weleens af of dat misschien iets voor mij zou zijn."

Maar concreet werd een religieuze roeping niet, dus koos ze voor de studie bedrijfseconomie, mede vanwege de breedte ervan: je kunt er vele kanten mee uit. "Na mijn studie ging ik twee jaar met de organisatie Life Teen naar de Verenigde Staten. Daar gaf ik onder meer catechese in parochies. Ik was er intensief met het geloof bezig en dacht natuurlijk na over wat ik zou doen als ik terug was in Nederland. Omdat de Kerk in de VS zo levendig was en we optrokken met jonge religieuzen, dacht ik dat als ik ergens mijn roeping zou vinden, het daar zou zijn. Maar die ervaring bleef uit en dus kwam ik terug naar Limburg."

Daar ging ze aan de slag met een M25 jongerenproject en vervolgens voor de afdeling jeugd en jongeren bij het bisdom Roermond. Met een groep vrienden maakte ze in die periode een reis naar Rome, waar ze voor het eerst de gemeenschap van Het Werk ontmoette. "Later kwam ik zusters van Het Werk ook weer tegen in het bisdom Roermond. Ze nodigden me uit om deel te nemen aan een weekend voor jongeren in hun gemeenschap. Dat was fijn, ook omdat ik een keer niet de organisator was maar alleen deelnemer. Ik kwam er vaker terug en op een gegeven moment dacht ik tijdens zo'n bijeenkomst: 'Misschien is dit wat God van mij wil.' In eerste instantie verwierp ik dat. Het idee van een roeping was op de achtergrond bij me aanwezig gebleven als iets moois, maar nooit zo concreet als nu. Ik had nog allerlei plannen en Het

Werk was helemaal niet de gemeenschap die ik voor mijzelf had verwacht. Ik verwachtte een orde of congregatie in het buitenland, niet in Limburg. Of een beweging met meer nadruk op charismatische aspecten. En ik had altijd gedacht dat ik dan een habijt zou dragen – daar had ik al jong een voorstelling van. Het Werk kent echter geen habijt, alleen een witte koormantel... Toch voelde ik me er meteen helemaal thuis. Zo bleek dat God ons toch beter kent dan we onszelf kennen. Hij kent ons hart."

Gesprekken en verdere kennismaking versterkten haar gevoel dat ze bij Het Werk op haar plek zou zijn. En het klikt aan beide zijden. Er volgde een voorbereidingstijd met periodes meeleven en verdere verdieping. "Ik kreeg zo de zekerheid dat ik me hiervoor wilde geven, dat God me hier wilde hebben. Vanaf dat moment had ik echt innerlijke rust. Je kunt het vergelijken met de zekerheid dat je de ware hebt leren kennen en dat je met die persoon wilt trouwen en je leven doorbrengen. Ik weet dat God mij heeft uitgenodigd, dit gebeurt op Zijn initiatief. Je roeping tot het godgewijde leven volgen is geen puur menselijke keuze, al vind ik het natuurlijk wel mooi. Deze uitverkiezing door Hem geeft me diepe vrede en vreugde."

Dat in haar omgeving geregeld over roeping werd gesproken, heeft geholpen in het traject dat ze aflegde. "Anders was mijn roeping waarschijnlijk bij een idee gebleven. Mensen benadrukten dat God ook in deze tijd mensen roept. Het is zo belangrijk dat daarover wordt gepraat in parochies en gemeenschappen, anders had ik het niet als reële optie gezien."

"Je hoeft geen angst te hebben, God zal het laten zien. Als we met een oprecht en open hart zoeken, dan laat Hij zien wat Hij met ons voorheeft. Voor mij gold dat ook: ik moest me realiseren dat ik niet zelf moest proberen om iets vast te grijpen, maar dat ik erop moest vertrouwen dat Hij het mogelijk zou

maken en zou doen. Het helpt dan wel als je er met iemand over kunt praten, want het is niet altijd makkelijk. Zeker als je een jaar of 18 bent.

Dat is ook mijn oproep aan priesters en reli-

gieuzen: wees alert op mensen die mogelijk een roeping in hun hart dragen. Zelf heb ik die aanmoediging altijd sterk ervaren in mijn omgeving. Mensen waren dan ook niet verrast toen ik deze stap aankondigde."

"Terugkijkend merk ik: God heeft Zijn uitnodiging aan mij steeds herhaald, op een geleidelijke maar steeds duidelijkere manier. Dat is niet verbazingwekkend, Hij blijft trouw aan Zijn plan met ons. Maar het betekent wel dat wij moeten luisteren en ons hart moeten openen. Dat trof mij zo in de kapel tijdens dat weekend bij Het Werk: hoe groot Zijn liefde voor mij is, en dat ik daarop mag antwoorden door mijn leven te geven. Het mooie en mysterieuze is dat het altijd Zijn uitnodiging is. Dat maakt het lastig om het helemaal uit te leggen. Het is niet rationeel, maar een antwoord in liefde. Aan je roeping beantwoorden is geen lijstje dat je afvinkt, maar een persoonlijk ja-woord van hart tot Hart. Dat heb ik heel duidelijk mogen ervaren."

Iedere priester, iedere godgewijde man en iedere godgewijde vrouw die hun roeping trouw zijn, geven deze vreugde om Christus te dienen aan anderen door en nodigen alle christenen uit om een antwoord te geven op de universele roeping tot heiligheid. Om de bijzondere roepingen tot het priesterambt en het gewijde leven te bevorderen en de roepingenpastoraal sterker en duurzamer te maken is daarom het voorbeeld van hen onontbeerlijk die reeds 'ja' tegen God hebben gezegd en tegen het plan dat Hij met iedere mens heeft. Het persoonlijke getuigenis dat uit concrete beslissingen in het leven bestaat, zal de jongere bemoedigen om van hun kant veeleisende beslissingen met betrekking tot zijn eigen toekomst te nemen.

Paus Benedictus XVI, Roepingenzondag 2010

VEERTIG JAAR EERSTE ZATERDAG

interview met Arnold Leeman (Mariaheiligdom Heiloo)

Iedere eerste zaterdag van de maand reizen enkele honderden personen naar het Mariaheiligdom van Heiloo voor de eerste zaterdag of priesterzaterdag. Er wordt dan gebeden voor priesterroepingen. Begin december 2018 was het veertig jaar geleden dat hiermee gestart is. Al die tijd onder de bezielende leiding van Arnold Leeman.

In de kerkelijk roerige jaren zeventig, vóór de tijd van de polarisatie van de jaren tachtig, begint een kleine groep iedere zaterdag in Heiloo te bidden voor priesterroepingen. Arnold Leeman: "De jaren zeventig waren voor de Kerk van Nederland jaren van verval. Tientallen priesters traden uit en er waren maar weinig priesterroepingen. Pastoor Gerard Meershoek van de Surinaamse gemeenschap in Amsterdam onderstreepte het belang van het bidden voor priesterroepingen. En de eerste keer, 2 december 1978, waren er zo'n twaalf personen, vooral uit Amsterdam, in de genadekapel van Onze Lieve Vrouw ter Nood, zoals het heiligdom heet. Zo zijn we begonnen. Later is dit aantal gegroeid naar enkele honderden deelnemers en nu komen er iedere maand tussen de honderdvijftig en tweehonderd naar priesterzaterdag. In de hoogtijdagen kwamen de mensen uit het hele land. Nu komen ze vooral uit ons bisdom. De eerste acht jaren kerkten we in de genadekapel maar vanwege de groeiende belangstelling voor deze maandelijkse dag zijn we toen uitgeweken naar de grotere bedevaartkapel. In de beginjaren was de leiding van het heiligdom niet helemaal enthousiast over dit initiatief. Ze vonden ons soms maar een raar en ouderwets clubje. En zie, nu is zelfs onze priesteropleiding gevestigd op het heiligdom."

Het vieren van eerste zaterdag is verbonden aan een verzoek van Onze Lieve Vrouw, gedaan aan de drie zienertjes van Fatima tijdens de verschijningen in 1917 en nadrukkelijk herhaald aan Lucia op 10 december 1925. Het programma is steeds hetzelfde. Er is gelegenheid om te biechten, samen de rozenkrans te bidden en de Eucharistie te vieren. De dag sluit af met een plechtig lof. "In de loop van de tijd beschikken we over een bestand van biechtvaders, die met regelmaat aanwezig zijn. Dat was veertig jaar geleden wel anders, want zelfs de priesters zeiden toen dat het afgeschaft was. We vragen veelal de jongere priesters van het bisdom om de Eucharistie te vieren. Want voor hen hebben we natuurlijk gebeden!"

In de jaren negentig kwam er een speciale tussenstop van de trein nabij het heiligdom. Leeman: "We maakten met de Nederlandse Spoorwegen een afspraak dat op de eerste

zaterdag de trein naar Alkmaar een stop zou maken bij het perronnetje nabij het heiligdom, wat er overigens al sinds 1918 is. Nu gaat er een speciale bus, want het perron is gammel. Wat voor ons een verbetering was, was de komst van het Oesdom. Vroeger waren er tegenover het heiligdom cafeetjes, zoals 't Putje van Willibrord of verderop Kwartje koffie. Toen die sloten konden onze pelgrims nergens heen. Nu is er het prachtige Oesdom voor koffie of versnaperingen en het winkeltje."

Veertig jaar geleden was het animo om priester te worden niet groot, maar anno 2018 staat het priesterschap zelfs onder verdenking. De afgelopen jaren was er wereldwijd wederom een hele stroom aan negatieve berichtgeving. Leeman: "En toch moeten we blijven bidden om roepingen. Roepingen tot het priesterschap en het religieuze leven. Maar we bidden

ook om behoud van roepingen. Ik hoor vaak dat priesters dat ook waarderen. Zij hebben het vaak moeilijk in hun parochies. We hebben in de Kerk priesters hard nodig. En als ik hoor dat er dit jaar in heel Nederland geen kandidaten zijn, zeg ik: nog harder bidden. Opvallend is wel dat in de kloosters juist meer toetredingen zijn. Ik zie dat in mijn eigen omgeving. Kortom, er is altijd reden tot hoop en bidden. Een priester van dit bisdom zei eens tegen mij: misschien is

jullie bidden wel de reden van mijn roeping en het behoud van mijn roeping. Daar doen we deze eerste zaterdag voor."

Op zaterdag 3 november 2018 werd bij het veertigjarig jubileum stilgestaan met een feestelijke pontificale hoogmis met kardinaal Eijk. Op deze eerste zaterdag werd het normale programma gevolgd.

Programma priesterzaterdag (iedere eerste zaterdag van de maand) in het heiligdom van O.L.V. ter Nood:

11.00 uur	biechtgelegenheid
11.30 uur	rozenkransgebed
12.00 uur	Eucharistieviering
13.00 uur	pauze
14.15 uur	stille aanbidding
15.00 uur	lof

Er vertrekt een speciale bus om 11.10 uur van station Castricum naar het heiligdom en om 16.00 uur van het heiligdom naar het station.

Tekst en foto's Arnold Leeman: Eric van Teijlingen

Foto's heiligdom: M.arjon / Wikimedia Commons

- Genadekapel met atrium en waterput ('Runxputte'), gebouwd in 1930 naar ontwerp van Jan Stuyt
- Interieur Genadekapel

Dit artikel verscheen eerder in bisdomblad 'SamenKerk' van het bisdom Haarlem-Amsterdam (nr. 5-2018)

Priesterlijke en religieuze roepingen ontstaan uit de ervaring van een persoonlijke ontmoeting met Christus, uit een oprechte en vertrouwvolle dialoog met Hem om in zijn wil te treden. Het is derhalve noodzakelijk te groeien in de ervaring van het geloof, verstaan als een diepe relatie met Christus, als een innerlijk luisteren naar zijn stem die in ons weerklinkt.

**Paus Benedictus XVI,
Roepingenzondag 2013**

'CHRISTUS DAAGT UIT OM TE KIEZEN'

**interview met deken René Wilmink,
pastoor in Eindhoven**

René Wilmink is pastoor van de Sint Jorisparochie in Eindhoven en deken van Eindhoven en omgeving. Het gesprek met hem vindt plaats in de pastorie van de neogotische Sint Joriskerk, enkele uren voordat hij zal voorgaan in een Eucharistie ten uitvaart. Zo'n kerkelijke uitvaart is óók een kans om als Kerk met mensen in contact te komen, vertelt hij. "Buitenstaanders kunnen worden geraakt tijdens zo'n viering. Er zijn vaak één of twee mensen bij voor wie dit een eerste stap is in de richting van de Kerk."

Het is een voorbeeld van Wilminks rotsvaste overtuiging dat de zending van de priester de opdracht inhoudt te gaan waar Hij wil komen. "In de liturgie van de wijding gaat het om zending. Daar wil Christus zijn, dat moet je bevestigen in het Woord en in de sacramenten. In de concrete situatie waarin we leven, gaat Christus de mensen tegemoet. Dáár ligt voor ons priesters dus de onmiddellijke uitdaging. Dat heeft een theologische lading. De Heer wil ergens komen, we zijn als priesters niet bezig met een kunstje doen of een lijstje afvinken. We doen ons werk met hart en ziel."

Die concrete situatie is steeds aan verandering onderhevig, ook in het katholieke Brabant. Telde de stad Eindhoven 45 jaar geleden liefst 38 parochies, nu zijn dat er nog twee. Wilmink: "De latere paus Johannes Paulus II maakte in 1947 een reis door Nederland en merkte toen al op dat de kerken weliswaar vol zaten, maar dat het innerlijk geloofsleven heel beperkt

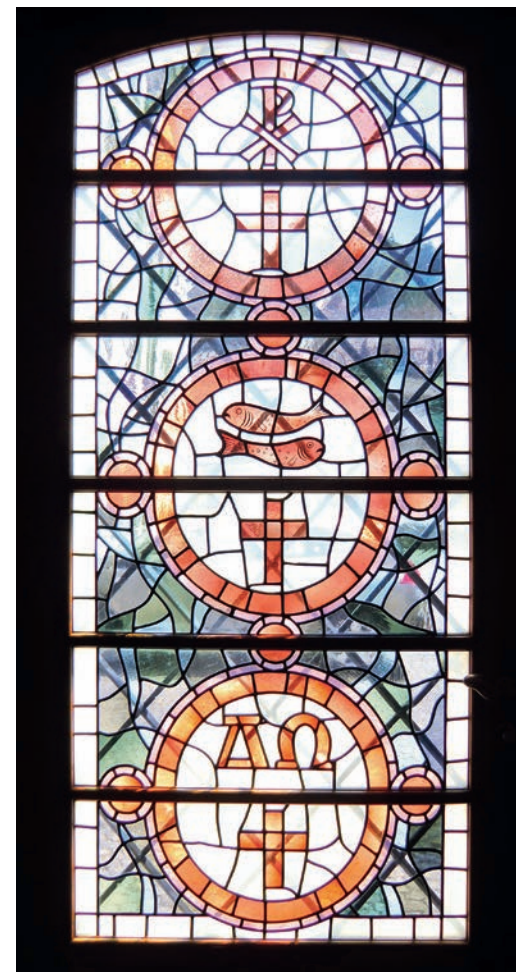
was." René Wilmink heeft zelf die volle kerken niet meer meegemaakt, dus last van heimwee heeft hij in dat opzicht niet. "Toen ik hier in Eindhoven in 2011 begon als pastoor, was duidelijk dat het tien maten te groot was. De zeven parochies met elf kerkgebouwen moesten samengevoegd worden en alles overeind houden was geen optie. Ik wilde een helder katholiek profiel in de parochie. 'Helderheid met liefde' heb ik dat in mijn vorige parochie wel genoemd. Want als we geen helder verhaal hebben, wie komt er dan naar ons toe? We zijn er niet voor onszelf."

Het startpunt is volgens de Eindhovense deken steeds: "Wat is onze missie, wat is ons charisma? En vervolgens: waar kunnen we die concreet uitwerken? Als we geen besef hebben van roeping in de gemeenschap, wordt het moeilijk." Dat vraagt wel om een lange adem en juist dat is lastig in een tijd en samenleving die gekenmerkt worden door kortademigheid – de conditie die hoort bij de drukke doeners die mensen in de 21ste eeuw zijn. Wilmink: "En daarbij moet alles ook nog eens 'leuk' zijn. Ook de Kerk kent inmiddels een lang hoofdstuk van activisme, van doen. Daar moeten we doorheen dringen, pas dan kan de schoonheid van iemands bestaan naar voren komen. Bovendien overheerst tegenwoordig het technisch functioneel denken, het probleemoplossend bezig zijn. We leven in een tijdvak waarin we geen echte ervaringen meer opdoen. Er is een woud van impulsen, we willen wel voelen maar niet in beweging komen. Die toestand kun je ook toepassen op het proces van roeping. De ontmoeting met Christus moet tijd krijgen om te bezinken. Het is niet een kwestie van meteen gas geven en dóór. Geef het tijd."

René Wilmink startte als priester in 1998 in een bedevaartparochie, die veel mensen van buiten trok. "Nu werk ik in een stadsparochie met een eigen uitdaging. Eindhoven is een zeer internationale stad, met buitenlandse studenten en expats bij internationale bedrijven. Ik geef hier nu al jaren

een Youcat cursus voor mensen tussen de 17 en 60 jaar. Want Christus verkondigen is óók verdieping geven. Het menselijke oer-perspectief is de mens als beeld van God. Dat gelooft bijna niemand meer, terwijl de langste tijd van de geschiedenis wel daaruit is geleefd. We moeten teruggaan naar wat het eigene is van onze roeping, van onze zending. Bij 'nieuwe katholieken', ook zij die universitair zijn geschoold, is de essentie: de waarde van hun leven ligt in de ontmoeting met Christus, met God. Dat is een ervaring, geen gevoel. Ervaring is dat wat de feitelijke aan ons gedaan heeft, dat is fundamenteel anders dan gevoel. Gevoel kan morgen weer anders zijn."

"De afstand tussen de Kerk en het dagelijks leven is tegenwoordig doorgaans ontzettend groot. Het dagelijks leven speelt zich af zonder God, in een ritme zonder geloofsleven. We moeten niet óver het geloof spreken, maar vanuit het geloof spreken. Dat wordt ook gewaardeerd, zo merk ik. Het aankaarten van existentiële vragen zijn mensen

verleerd, het zijn alleen nog technische, wetenschappelijke vragen. Antropologisch ligt er in ons mens-zijn veel braak.” Parochies moeten volgens hem pleisterplaatsen worden, waar echt gebeden wordt. “Stilte en gebed dreigen in deze tijd in de verdrukking te komen. We moeten met de Heer de berg op en ervaren dat Hij er is. Daar is honger naar. Daarom heb ik in de parochie ingezet op verdiepingsactiviteit. En elke dag hebben we aanbidding. Dat is zo cruciaal! In stilte bij de Heer zijn en zo de parochie dragen. Een parochie zonder een biddend, kloppend hart gaat ten onder aan activisme. Dat geldt zeker ook voor de priester, de diaken en de pastoraal werk(st)er.”

Wilmink heeft in het verleden ook gastlessen op scholen gegeven, vertelt hij. “Dat heeft helaas niet lang geduurd, maar was wel erg boeiend. Ik kwam op rooms-katholieke maar ook op andersoortige scholen. Dat was echt uitdagend. Toen bleek ook weer de frisheid van Christus: Hij is altijd weer nieuw. We leven niet in een statische context maar in de actualiteit van het nu. Ik liet tijdens die lessen een video zien met een priester, een religieuze en een echtpaar. Daarbij stelde ik enkele vragen die als richting dienden bij het kijken, waarna een gesprek ontstond over levensvragen. Leerlingen willen graag praten met iemand die hen serieus neemt. Die hen aanspreekt op een onderwerp waar ze nog niet over hadden gehoord, maar dat wel draait om de kern van hun leven. Zulke ontmoetingen om een brug te slaan zijn voor de Kerk heel belangrijk.”

Pastoor Wilmink ziet veel vruchten in de nieuw gegroeide gemeenschap in Eindhoven, met een trouwe kern van biddende mensen. “Die groep is gebleven uit trouw aan Christus, en ze willen hun leven met Christus inrichten. Dat merk je ook in gesprekken met jonge mensen, waarin ik nog een stap verder ga en vraag: wat vraagt God van jou? Dat is een universele vraag en soms kun je daarbij helpen

om ze een keuze te laten maken. Een mogelijk antwoord is priester worden, één van de priesterstudenten aan het Sint-Janscentrum in Den Bosch komt uit deze parochie. Maar de vraag geldt ook voor gesprekken die ik heb met gehuwden, zeker tijdens een huwelijks crisis. Ik zou een dagtaak aan coaching kunnen hebben!”

Wilmink: “Wat mensen, gezinnen elkaar geven, zal vrucht gaan opleveren, daarvan ben ik overtuigd. Dat jonge mensen ervaren ‘Christus heeft voor mij gekozen’ – dat moet wederzijds worden. Het is een prachtige pastorale uitdaging om daarbij aanwezig te zijn. Christus daagt uit om te kiezen, maar dwingt niet.”

Iedere gelovige is geroepen om zich bewust te zijn van de gemeenschappelijke zorg voor roepingen. Geloofsgemeenschappen worden naar het voorbeeld van de Maagd Maria, een moederlijke schoot waar de gave van de Heilige Geest wordt ontvangen. Het moederschap van de Kerk wordt duidelijk in het onophoudelijk gebed voor roepingen, in haar onderricht en begeleiding voor hen die de roep van de Heer willen volgen.

Paus Franciscus, Roepingenzondag 2016

'IK ERVAAR MIJN ROEPING ALS MENSWORDING'

interview met zuster Wendelien, trappistin

Ze arriveerde met een vertaalopdracht in een Italiaans klooster en vertrok met een kloosterroeping: de Vlaamse zuster Wendelien (1979), die in abdij Koningsoord bij Arnhem woont. Daar verblijven 21 zusters trappistinnen, in het nabijgelegen klooster van de Missionarissen van Mill Hill wonen zes medezusters die extra zorg nodig hebben. Zr. Wendelien: "We verzorgen onze medezusters zo lang mogelijk zelf, als dat niet meer gaat is het fijn dat ze zo nabij zorg krijgen."

Koningsoord ligt fraai in een licht glooiend en bebost gebied aan de Veluwezoom. Het relatief nieuwe kloostergebouw is door de vele gebogen lijnen een bijzonder ontwerp. De zusters namen er in mei 2009 hun intrek, nadat ze het Brabantse land waren ontvlucht vanwege de oprukkende bebouwing vanuit Tilburg. Op het terrein van de Missionarissen van Mill Hill kregen ze 'stilte-asiel'.

Het klooster heeft een boekbinderij, een abdijswinkel en binnenkort een natuurbegraafplaats. Het gastenverblijf wordt druk bezocht. De zusters zijn tussen de 39 en de 90 jaar. Sinds 2009 had abdij Koningsoord enkele novicen, die echter vertrokken. Eind 2016 trad weer iemand in, zij is nu novice. Enkele andere vrouwen hebben ook concreet belangstelling voor het kloosterleven in Koningsoord, maar het maken van een dergelijke (levens)keuze blijkt moeilijk. De gemiddelde leeftijd waarop belangstellenden zich melden is eind dertig,

begin veertig, zelf was zr. Wendelien 25 toen ze intrad. Sinds twee jaar is ze cantrix (zangles geven, liturgievoorbereiding). "Dat is druk maar fijn om te doen. Ik merk dat het energie geeft." Daarnaast is ze cellerierster en dus verantwoordelijk voor de zorg van het gebouw en het (bos)land eromheen. Als kind had ze geen idee dat haar bestemming in het religieuze leven zou liggen. Ze groeide op in een katholiek gezin. Het belang van de zondagse kerkgang werd met name door haar moeder benadrukt, soms zozeer dat Wendelien innerlijk verzet voelde. Eenmaal studerend in Antwerpen (vertaler-tolk Frans-Italiaans) ging ze meestal in de weekenden naar huis. Als ze een weekend in Antwerpen bleef, ging ze niet naar de kerk – "uit een soort protest tegen het zondagse moeten." Als studieproject moest ze een boek vertalen en het idee ontstond om zich enkele weken in een klooster op te sluiten, "dat deden de grote vertalers immers ook." Een geschikt klooster vinden bleek een uitdaging, "ik probeerde diverse kloosters maar er was altijd wat – of ze ontvingen geen studenten, of het gastenverblijf was al vol. Mijn moeder

deed de suggestie om een Italiaans klooster te proberen, ik studeerde 'niet voor niets Italiaans'."

Dat was makkelijker gezegd dan gedaan, het Internet was in 2000 relatief jong en zoekmachine Google stond nog in de kinderschoenen. "Ik kreeg twee treffers van Italiaanse kloosters met een website. Die in Noord-Italië bleek vol, maar in het Dominicanessenklooster in Nocera Inferiore (bij Napels) kon ik twee weken terecht in het gastenverblijf. Op de website van dit slotklooster las ik een interview met een jonge zuster die haar huwelijk had afgeblazen en was ingetreden. Dat vond ik bijzonder en ik hoopte haar te spreken."

Met smaak vertelt zr. Wendelien over haar aankomst: "Ik zou opgehaald worden bij het station om naar het klooster gebracht te worden. Ik verwachtte een zuster met een auto, het bleek een broer van één van de zusters op een Vespa. Omdat ik ook twee koffers bij me had, moest de rit twee keer gemaakt worden..."

Het was een steile weg omhoog, in een prachtige omgeving. Bij haar aankomst luidde de kloosterklok, zo bijzonder was een buitenlandse gast. "Ik dacht meteen: 'Ik ben thuis.' Dat

gevoel werd versterkt nadat ik een rondleiding had gekregen door moeder-overste en de eerste gebedsdiensten had bijgewoond. Prachtig vond ik die." Achteraf denkt ze dat in Italië het 'naar de kerk moeten' van thuis in Vlaanderen afwezig was. "Dat gaf ruimte om mijn roeping door te laten breken."

Vlakbij het klooster ontmoette ze een vader met zijn drie dochters. Michela was de middelste dochter, een mooi meisje van 16. Zij zou enkele dagen het klooster ingaan om te proberen of het iets voor haar was. "Daar kon ik een nacht niet van slapen: de spontaniteit waarmee zo'n jong iemand onderzoekt of het kloosterleven haar weg is."

De volgende dag ging de jonge studente Frans-Italiaans dan ook naar moeder-overste met de boodschap: dat wil ik ook! "Na overleg mocht ik de laatste drie dagen van mijn verblijf in het slotklooster doorbrengen. Het was een hemels gevoel. Ik belde mijn moeder en zei: ik wil hier blijven! Daar dacht de overste echter anders over, zij drong erop aan dat ik zou terugkeren naar Antwerpen om mijn studie af te maken."

Terug in Vlaanderen verflauwde het gevoel niet en bleef ze over haar ervaring praten: "Iemand zei dat het wel een vakantieliefde leek." De twee maanden vakantie die nog voor haar lagen, vulde ze deels met een verblijf in een dominicanessenklooster vlakbij het klooster La Grande Chartreuse in Frankrijk. "Dat was goed maar gaf niet het gevoel dat ik er wilde blijven," vertelt ze. "Op advies uit Italië zocht ik een geestelijk begeleider – een 'direttore spirituale' zoals zij zo indrukwekkend zeggen. Dat werd de novicenmeester van de abdij Westvleteren. Over dat slotklooster in Italië zeiden ze hier dat ik er levend begraven zou worden. Mijn geestelijk begeleider overtuigde me ervan dat het goed was om ook bij andere kloosters te kijken, zoals dat van zijn zus. Daar bleek ik met de zusters vooral over Italië te praten..."

Toch veranderde door die kloosterbezoeken iets: "Ik merkte dat ik in een slotklooster buiten zou missen. Het slotklooster in Italië had een kleine tuin en een mooi uitzicht, maar dat was het. Ook de eenzaamheid en de stilte trokken steeds meer, twee keer per dag verplichte recreatie met medezusters vond ik eigenlijk te druk."

Na haar studie wist ze zeker dat ze het klooster in wilde. Op 11 februari 2004 is ze ingetreden, haar tijdelijk professie deed ze op 1 mei 2007, haar eeuwige professie volgde op 6 augustus 2010. Zuster Wendelien: "Wat me onder meer aan Koningsoord bevalt, is de open geest, het oprecht zoeken naar wat de Geest nu van ons wil, in deze tijd, in de huidige omstandigheden en de gastvrijheid." In de keuze voor de kloostergemeenschap van Koningsoord ziet ze ook de sturing van de Geest, maar dat wil niet zeggen dat het altijd makkelijk was: "Mijn hele wezen hunkerde aanvankelijk naar Italië en dat loslaten was heel moeilijk. Ook naar Nederland komen, was wennen. Hier op mijn plek komen is een proces geweest, er huist altijd wat twijfel in mijn hart die me af en toe de vraag doet stellen: ben ik op mijn plek? Ik denk dat dit gezond en goed is."

De trappistinnen staan bekend als strikt, "zo proberen we zoveel mogelijk het stilzwijgen te beoefenen. Waakzaamheid is belangrijk. Waarom praten we? Je kunt zwijgen om te vluchten, maar ook praten om te vluchten. Het gaat om het goede evenwicht." Geen gepraat dus over ditjes en datjes, wel functioneel. "Het is precies dat (zoeken naar) evenwicht dat mij dichterbij God, bij mezelf en bij de medemens brengt. Leven voor Hem, uit Hem en in Hem, dat is al wat ik verlang en ik voel steeds meer hoe dat mijn roeping is. Wat er ook gebeurt in mijn leven, ik zie er altijd een appel in om naar Hem terug te keren, om mijn relatie met Hem steviger te maken, om Hem in alles en iedereen te zoeken. Het is een leven dat steeds dieper en intenser wordt, voor

mij betekent dat: menswording. Menswording in het leven van alledag, met die medezusters, op die bepaalde plek, met die bepaalde taken die mij zijn toevertrouwd... Menswording door wrijvingen heen om steeds meer te worden wie we ten diepste zijn. Uiteindelijk gaat het erom dat Hij steeds groter in ons wordt, en wij in onze 'ikkigheid' kleiner, en dat laten gebeuren in het vertrouwen dat Hij ons tevoorschijn roept tot nieuw en echt leven. En of ik nu zing of achter monteurs aanloop of in de tuin wandel: Hij heeft mij geroepen, is Zijn werk in mij begonnen en zal het ook voltooien."

Zr. Wendelien geeft een rondleiding door het klooster en toont ook de binnen- en buitentuin. Bij de druivenkas ligt kloosterkat Blanche. Gehaald uit het asiel toen Wendelien haar eeuwige professie deed. "De broer van de abdis gaf als cadeau een geldbedrag met dit specifieke doel. Toen kon zij natuurlijk geen nee zeggen." Het maakt Blanche niets uit, die rekt zich nog eens uit in de zon.

Dit interview verscheen eerder in bisdomblad 'Op Tocht' van het Aartsbisdom Utrecht (nr. 6-2018)

Ook vandaag roept de Heer om Hem na te volgen. We moeten niet wachten tot we perfect zijn om Hem genereus met “hier ben ik” te beantwoorden. We hoeven ook niet bang te zijn voor onze eigen grenzen en zonden, maar dienen daarentegen ons hart te openen voor de stem van de Heer, onze persoonlijke zending te onderscheiden in de Kerk en de wereld, en te leven in het nu dat God ons schenkt.

Paus Franciscus, Roepingenzondag 2018

'DE PAROCHIE ALS 4G NETWERK'

**interview met Patrick Kuipers,
rector priesteropleiding het Ariënsinstituut en
voorzitter Interdiocesaan Roepingen Overleg (IRO)**

Patrick Kuipers (1975) is rector van de priesteropleiding het Ariënsinstituut, gevestigd in het historische centrum van Utrecht. Ook is hij voorzitter van de Roepingenraad van het aartsbisdom en van de Interdiocesane Roepingenraad. Eerder werkte hij als parochiepriester in negen parochies in Lichtenvoorde en omgeving. Als geen ander is hij doordrongen van het belang van aandacht voor roepingen: "Roeping mag geen 'vies' woord meer zijn."

"Mensen melden zich hier met het verlangen om priester te worden. Soms zijn ze geraakt door een concrete priester in hun nabijheid, want een identificatiefiguur inspireert jongeren. Precies daar ligt de uitdaging voor deze tijd: door schaalvergroting staat de priester nu meer op een afstand. Hij is minder zichtbaar, waardoor de vanzelfsprekende manier waarop velen in het verleden tot het priesterschap kwamen, onder druk staat." De lokale omgeving blijft volgens Kuipers heel belangrijk, vaak is het de liturgie die als visitekaartje voor het priesterschap functioneert. "Mensen zijn gevoelig voor een stijlvolle en inhoudelijk goed verzorgde Eucharistieviering – dat was vroeger zo en is nu niet anders."

Zijn eigen roepingsverhaal is 'klassiek', vertelt Kuipers: "Voor mij zelf was de pastoor echt een voorbeeld, een identificatiefiguur. Als ik hem bezig zag, dacht ik: dat wil ik ook! Ik wist toen ik twaalf jaar was al heel zeker dat ik priester wilde worden. Ik was niet uit de kerk weg te slaan en kon niet

wachten om misdienaar te worden, vooral de liturgie raakte me. Later werd me natuurlijk meer duidelijk wat er allemaal bij het priesterschap komt kijken, maar ik heb nooit getwijfeld aan mijn roeping. Een bezoek aan de priesteropleiding in Utrecht sterkte me in mijn voornemen om priester te worden. Ik stelde mijn vakkenpakket op de middelbare school samen in overleg met de rector van de priesteropleiding en ook toen ik een jaar ziek was, bleef mijn roeping sterk."

Tijdens zijn priesteropleiding liep Kuipers vier maanden stage op Papoea Nieuw-Guinea. "Dat was heel mooi om te doen en je leert er letterlijk over je grenzen heen te kijken. Ik werkte er veel met jongeren en pasgetrouwden en had bijzondere ervaringen, zoals met 35 graden onder de palmbomen 'stille nacht, heilige nacht' zingen."

De rector merkt dat priesterkandidaten van nu aanvankelijk niet altijd weten wat een priester buiten de liturgie allemaal doet. "Ze moeten vaak nog leren wat het priesterschap en het pastor-zijn in de parochie inhouden. Ik zeg hen: de kern

van het priesterschap is God bij de mensen brengen en de mensen bij God brengen. De priester is een middel. Hij brengt in het concrete leven God ter sprake. Door in het contact met mensen, bij hoogte- en dieptepunten in hun levensverhaal duiding te geven. Dat is een wezenlijke en waardevolle taak, zeker in deze tijd waarin God monddood wordt gemaakt. Mensen horen bijna nergens meer over God."

Resultaten zijn niet altijd direct zichtbaar.

"Het is een kwestie van zaaien en oogsten. Soms heb je als priester het gevoel dat je inzet in vruchtbare aarde valt, soms lijkt wat je zegt aan dovemansoren gericht. En sommige mensen zie je na enige tijd weer terug in de kerk, bij hen blijkt het toch vrucht gedragen te hebben."

Je kunt als priester veel betekenen in het leven van mensen, merkt Kuipers. "Daarnaast laat je als priester in je presentatie en je preken zien wat van waarde is. Dat is je getuigenis dat je in je leven legt. Zaken als vergaderen en organiseren zijn wel belangrijk, maar dienen alleen om het kader te creëren waarbinnen je je pastorale taak uitoefent. Je bent in eerste instantie priester en géén manager. In veel parochies en geloofsgemeenschappen is men druk met de dagelijkse

dingen zoals roosters, koren en de schoonmaak van het gebouw. Daardoor ontbreekt soms de tijd om na te denken over de toekomst, hoe pastoraat vorm kan krijgen op de lange termijn."

Voor die lange termijn zijn roepingen noodzakelijk en die moeten uit de eigen gemeenschap voortkomen, benadrukt rector Kuipers. "Daar moet je de mensen mee confronteren: in deze tijd kan niet elke uitvaart nog door een priester gebeuren. Nieuwe priesters moeten uit ons eigen midden komen. Daar zal dus aandacht en energie van de geloofsgemeenschap in moeten gaan zitten. Parochies berusten nu vaak in het priestertekort, terwijl een vitale geloofsgemeenschap prioriteit legt bij het bevorderen van roepingen."

Al pratend ontstaat een metafoor: "Een parochie moet een 4G netwerk zijn – van Geloof, Getuigenis, Gebed en Gesprek. We spreken niet voor niets over een gelóófgemeenschap, dat geloof moet ook blijken. Als lokale kerk zijn we niet alleen een sociale gemeenschap. Juist als het geloof duidelijk naar voor komt, zijn we aantrekkelijk voor jongeren. Dat is mijn stellige overtuiging. Een geloofsgemeenschap moet draaien om geloof met als kern: Christus. Waar wordt gebeden en waarin jongeren worden meegenomen. Dat heeft toekomst. Het ligt allemaal in elkaars verlengde en dan wordt getuigen van je geloof en je roeping ook makkelijker."

Hij wijst erop dat al tijdens het Tweede Vaticaans Concilie werd gezegd dat roepingen voortkomen uit bloeiende geloofsgemeenschappen en gelovige gezinnen. Kuipers: "Het is dus helemaal niet gek om over roeping te spreken. Roeping mag geen 'vies' woord meer zijn. Het is cruciaal dat in het Aartsbisdom Utrecht weer over bijzondere roepingen gesproken kan worden. Zo'n klimaat krijg je door gebed, onder meer binnen de liturgie. Dan hoort iedereen dat roepingen je ter harte gaan. Een priester moet niet aarzelen om geregeld over zijn eigen roeping te vertellen in een

getuigenis. Ook cruciaal zijn gebedsgroepen, die als gebedsbrigades in de parochies met elkaar verbonden zijn en zo een landelijk netwerk vormen. Want het was Jezus zelf die heeft gezegd: 'Vraagt de Heer om arbeiders voor de oogst.' Zichtbaarheid is belangrijk, zo hebben we in het Aartsbisdom Utrecht in het 'Jaar van de Priester' een gebedsestafette om roepingen gehouden. Toen trok een Christusicoon uit de priesteropleiding een jaar lang langs de parochies. En we hebben een magazine uitgebracht, de glossy 'Priester', waarin

negen zeer verschillende priesters vertelden over het priesterschap."

"Paus Franciscus heeft gezegd dat het roepingenpastoraat en het jongerenpastoraat op elkaar betrokken zijn. In goed jongerenpastoraat ontstaat ruimte voor de vraag naar iemands roeping. Het is in deze tijd lastig om jongeren te bereiken, dat gebeurt vooral digitaal. Jongeren van nu zijn mobiel, je vindt ze in *communities* en op sociale media. Maar uiteindelijk is real life ontmoeting óók belangrijk. Het mooist is een groep die geregeld samenkomt om na te denken over levensvragen. In de studentensteden, waar vaak buitenlandse jongeren zijn, komt dit makkelijker van de grond dan op het platteland. Daar is vaak toch wat schroom. En het is lastig om een groep van enige omvang bij elkaar te krijgen."

Ook bedevaarten zijn een goed middel om jonge mensen te helpen hun roeping op het spoor te komen. "In Lourdes, Rome, het Heilig Land of tijdens de Wereldjongerendagen: jongeren beleven dan de wereldkerk en dat is belangrijk, want jongeren denken zelf ook buiten de eigen parochiegrenzen. Bij zulke gelegenheden zien ze onder meer jonge priesters en religieuzen en dat inspireert. Samen op weg gaan en samen ervaringen opdoen verbindt en verdiept. Relatief veel priesters voelden zich tijdens een bedevaart naar Lourdes of tijdens de WJD voor het eerst geroepen, of voelden zich er bevestigd in hun roeping. Die verhalen hoor ik als rector nog steeds."

Foto links: de Christusicoon uit het Ariënsinstituut

Foto boven: Ontmoetingsdag Diocesane Gebedskring om Roepingen van het Aartsbisdom Utrecht in 2019

De roeping van de Heer is dus geen inneming van God in onze vrijheid; het is geen 'kooi' of een last die ons wordt opgelegd. Integendeel, het is het liefdevolle initiatief waarmee God ons tegemoet komt en ons uitnodigt mee te doen aan een groots plan, waarvan Hij ons deelgenoot wil maken en waarmee Hij ons het perspectief biedt van een weidsere zee en een overvloedige visvangst.

Paus Franciscus,
Roepingenzondag 2019

PRAKTISCHE HANDREIKINGEN

Het boekje 'Gebeden om Roepingen' van het Interdiocesaan Roepingenoverleg (IRO) bij gelegenheid van Roepingenzondag 2019, maakt gebruik van de zeven aandachtspunten die bisschop Van den Hende noemde in zijn inleiding tijdens de landelijke impulsdag: **beter horen, beter bidden, beter binden, beter buigen, meer vertrouwen, beter zien, beter kiezen**. Het IRO doet hierin suggesties hoe deze aanbevelingen concreet gemaakt kunnen worden in de parochie of geloofsgemeenschap:

Roeping tot het ambt, tot diaken of tot religieus leven, heeft alles te maken met de gemeenschap, waar Christus present is. Het lokaal samenkomen rond Christus, in het bijzonder rond de Eucharistie, is dan ook het startpunt van roepingenpastoraal. De plek waar de roeping gebeurt. Het **beter horen** is dan ook noodzakelijk om in dat samenkomen, in het lezen uit de Schriften en het vieren van de Eucharistie, Christus *te laten spreken* in jouw leven. Dan kun je met de woorden van Maria antwoorden: 'Mij geschiede naar Uw Woord'.

De band die wij mogen opbouwen met Christus gebeurt in het bijzonder in ons gebed. Dat vraagt om beter bidden; niet exclusief, maar inclusief bidden. **Beter bidden** dus. Het zou goed zijn dat iedere gemeenschap aandacht heeft voor gebed om roepingen, bijvoorbeeld in de vorm van een gebedsgroep of een vast moment daarvoor.

Door het **beter binden** aan Christus, het meer binden aan Hem en aan elkaar, mogen wij een netwerk van liefde

opbouwen, naar de woorden uit de Schriften: Vrienden, laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt van God (Joh. 1).

Door **beter te buigen** mogen wij ons richten in de richting van de Heer. Het initiatief komt van Hem: 'Heer, in alles wat ik doe, bent U voor mij de kompasnaald. Ik behoor u toe! Wat kan ik voor U doen?'

Heb **meer vertrouwen**. De Heer roept, laat je dan ook door Hem omvormen op de weg van het Evangelie. Een vertrouwvolle verhouding, godsverhouding is essentieel.

We moeten niet blijven kijken, maar juist zien. **Beter zien** waar het op aankomt.

Dat maakt ook **beter kiezen** mogelijk. Wat kiezen wij eigenlijk, als persoon, als gemeenschap? Wat kiest Hij?

Is onze gemeenschap een gemeenschap van liefde, een netwerk van liefde? Bestaat deze liefde enkel omdat wij elkaar nodig hebben, of juist omdat Christus ons aan elkaar gegeven heeft? Met andere woorden: **meer liefhebben**.

In een gemeenschap waar de liefde tot God en tot elkaar centraal staat, waar mensen niet alleen kijken, maar juist ook zien en geloven, zal Christus zich binden aan mensen en de mens aan Christus. Daarin wortelt onze mogelijkheid antwoord te geven op zijn roepstem.

Enkele andere aanbevelingen om aandacht te vragen voor roepingen:

- Heb in de gemeenschap duurzaam veel aandacht voor het gebed om roepingen, bijvoorbeeld in de vorm van een gebedsgroep. Als deze nog niet bestaat: start er dan mee.
- Want samen bidden werkt: "Waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn ben ik in hun midden." Bovendien is het motiverend om samen te bidden.
- Het is nog krachtiger om bij het Allerheiligst Sacrament te bidden! Is deze mogelijkheid er niet, vraag er dan naar in de parochie of gemeenschap.
- Vergeet niet in de voorbeden geregeld om roepingen te bidden.
- Ook thuis, in de gezinnen en in de families kan er gebeden worden in Jezus' Naam en krijgt de kerkgemeenschap gestalte.
- Kies in de geloofsgemeenschap een referent die de roepingenpastoraal op de agenda houdt en die daarover blijft nadenken met de andere referenten.
- Praat met elkaar over roepingen, maak het een onderwerp van gesprek in de gemeenschap. Iedereen is op grond van de doop geroepen tot heiligheid. Vanuit deze roeping

een goede christen te zijn, zullen mensen opstaan die het Evangelie willen verkondigen als religieus, priester of diaken.

- De kracht van herhaling: besteed in het parochieblad en op de website geregeld aandacht aan roepingen, laat zien dat roepingen een belangrijk onderdeel zijn van het parochieleven.
- Persoonlijke benadering werkt om mensen te helpen hun roeping te ontdekken, wees daar alert op.
- Wees benaderbaar als mensen over hun roeping willen praten, ook als die nog met twijfels en vraagtekens is omgeven.
- Kies er als parochie of geloofsgemeenschap voor om kerken beter open te stellen en zo mensen de gelegenheid te geven op adem te komen en rust te vinden.
- Nodig eens een priester, religieus, diaken of een priesterstudent uit om iets te vertellen over de eigen roepingsgeschiedenis.
- Organiseer jongerenactiviteiten (bijvoorbeeld een kloosterweekend) of sluit aan bij diocesane activiteiten voor jongeren.

COLOFON & CONTACTGEGEVENS

Juni 2019

Dit is een uitgave van het Interdiocesaan Roepingen
Overleg. Interviews: Roland Enthoven.

Aartsbisdom Utrecht:

Secretariaat Diocesane Roepingenraad
Rector P. Kuipers
Keistraat 9, 3512 HV Utrecht
e-mail: roepingenraad@aartsbisdom.nl, tel.: 030 2310490
www.jekomtalsgeroepen.nl

Bisdom Breda:

Priester- en Diakenopleiding Bovendonk
Hofstraat 8, 4741 AK Hoeven
e-mail: info@pdob.nl, tel.: 0165 504277
www.bovendonk-opleidingen.nl

Bisdom Groningen-Leeuwarden:

Ubbo Emmiussingel 79, 9711 BG Groningen
Pastoor Tjitze Tjepkema (Coevorden)
e-mail: tjepk090@planet.nl, tel.: 06 11273673
www.bisdomgl.nl/roepingen

Bisdom Haarlem-Amsterdam:

Grootseminarie St. Willibrord
Rector J. de Wit
Hoogeweg 65, 1851 PJ Heiloo
e-mail: rector@willibrordseminarie.nl, tel.: 072 5055964
www.tiltenberg.org

Bisdom 's-Hertogenbosch:

Sint-Janscentrum
Papenhulst 4, 5211 LC 's-Hertogenbosch
e-mail: info@sint-janscentrum.nl, tel.: 073 6132000
Pastoor R. Wilmink, r.wilminkpr@gmail.com
www.sint-janscentrum.nl

Huis van de Roeping (Konferentie Nederlandse Religieuzen):

Dhr. P. Humblet
Postbus 111
5201 AC Den Bosch
e-mail: roepen@knr.nl, tel.: 073 6921314
www.huisvanderoeping.nl

Bisdom Roermond:

Rector dr. L.J.M. Hendriks
Grootseminarie Rolduc
Heyendallaan 82, 6464 EP Kerkrade
e-mail: rector@rolduc.nl, tel.: 045 5466810
www.rolduc.nl

Zr. Mary Amata Mueller OP
Sint Rosa van Lima Klooster
Geldersestraat 39, 6136 AS Sittard
e-mail: nederland@op-tn.org, tel.: 046 4266874

Bisdom Rotterdam:

Priester- en diakenopleiding Vronesteyn
Rector W. Broeders
Park Vronesteyn 14, 2271 HS Voorburg
e-mail: w.broeders@bisdomrotterdam.nl, tel.: 06 27140117
www.vronesteyn.nl

